

SAVIS!

k i disse alvorlige tider.
NALE DAGBLAD

FOLK

ing. Adresse: Rådhusgt. 17, Oslo.
v. telefon 16768 • Løssalg 15 øre.

Vår fremtid som folk.

Av statsråd Johan E. Mellbye.

Hvad blir vår fremtid som folk, og hvad blir Nordens skjebne etter 13. mars 1940? For det kan vi vel være enige om, at etter denne skjebnetunge dag, da vårt tapre finske nabofolk måtte akseptere denne Moskva-fred, så blir livet hverken for det finske folk eller for Norden det samme som før.

14. mars fikk jeg et brev, datert nettop 13. mars. Det var fra sogneprest Devold, ikke minst gjennom sine sønner kjent som en av våre fremste kjempere for våre rettigheter på Grønland. Brevet var undertegnet: «i dypt alvor Deres H. Devold», og jeg håper at brevskriveren tilgir mig, at jeg citerer noen linjer, fordi jeg selv umulig kan finne bedre uttrykk for det som beveger oss i denne tid. Han skrev om Finnlands bitre fred og sier bl. a.:

«Det er uten videre innlysende, at vi hadde den allmektiges tydelige invitt til overkommelig og uten fremmed innblanding å gjøre vår plikt, å møte op ved den front vi alle høilydt kalte vår. Men se

dertil var vi selvforskyldt udeliggjort ved å streike oss en menneskealder fra den forsvarsbyrde, som ethvert selvstyrt folk må bære her i verden.»

Sterke og strenge ord, men kan vi ikke være enige om at de er sanne. Vi har streiket fra vår forsvarsbyrde. Forsvarsøvelsene blev år etter år nedsatt til et minimalt nivå. Og hvordan er det med befalsmangelen? I en artikkel i T. T. for 19. mars blev det nevnt, at Finnland, som har ført denne beundringsverdige 3 måneders krig, hadde 32 000 befalingsmenn og omkring 1 års verneplikt for den menige soldat. Norge, som bare har 48 dagers rekruttskole, har til tross for dette idag ikke mer enn omkring 8000 befalingsmenn. I de 8000 er da medregnet det befall som ikke har hatt noen øvelse på mange år, og de eldre herrer, hvis slette kondisjon vil bringe dem på sykehus etter 8 dagers krig. Befalsmangelen idag er katastrofal.

Så langt artikkelen. Og da der nu gjennom den finske krig iallfall hadde været full anledning til å gi noen av disse våre få befalingsmenn adgang til som frivillige å se og være med i virkelig krig, så vår regjering nei, mens svenske officerer i stor utstrekning benyttet den.

Slik er det, og slik står vi. Har det da ikke været sagt fra? Å jo, det har det. Jeg minnes fra forrige verdenskrig, da Fridtjof Nansen stiftet Norges Forsvarsforening og holde sine mange foredrag for forsvaret. Og i senere tider er jo dette arbeide fortsatt av general Gulbranson og fylkesmann Christensen. De og flere med dem har sterkt og varmt talt forsvarets sak og arbeidet for å holde forsvarsviljen oppe. Men det nyttet så lite. Vi hadde jo Folkeforbundet og skulde være foregangsfolket i dette å redusere forsvaret til et slags vaktmannskap.

Så kom den nye verdenskrig i september, og så kom den finske krig. Den har iallfall hatt den virkning at den har vakt forsvarsviljen i de brede lag av folket vårt,

nds tap.

g 10 pct. av den
re jord.

et og 30 000 i byene
s op igjen.

re enn 400 bedrifter, som gav arbeid til 20.000 arbeidere. Disse bedrifters produksjonsverdi var to milliarder mark. De representerer 10 pct. av den finske industris produksjonskapasitet. Disse industrier kan imidlertid gjenreises, da deres råstoff- og kraftkilder fremdeles befinner sig i Finnland. Av skogområdene er 11 pct. overgitt til Sovjet-Samveldet. Dette tap er ikke meget følsomt for Finnland, som fremdeles vil være Europas rikeste skogland etter Sovjet-Samveldet. Dessuten er en rekke mineraller, særlig jernleiene ved Pitkäranta og en hel del kraftverk som samlet avgav 770.000 hestekrefter, overdratt til Sovjet-Samveldet.

Gjenreisningen stiller den finske regjering i første rekke overfor problemet med å skaffe den evakuerte befolkning fra de tapte områder plass andre deler av Finnland. Det vil bl. a. måtte stilles 840.000 hektar jord til disse menneskers rådighet. Dertil må omkring 60.000 hus på landet og 30.000 i byene måtte bygges op igjen.

Fransk røst:
Norge har vist at det

ningene av de alliertes øverste krigsråd i London igår. Om Norges holdning sier han at den norske regjering nettop har vist at den er i stand til

være enige om, at efter denne skjebnetunge dag, da vårt tapre finske nabofolk måtte akseptere denne Moskva-fred, så blir livet hverken for det finske folk eller for Norden det samme som før.

14. mars fikk jeg et brev, datert nettopp 13. mars. Det var fra sogneprest Devold, ikke minst gjennom sine sønner kjent som en av våre fremste kjempere for våre rettigheter på Grønland. Brevet var undertegnet: «i dypt alvor Deres H. Devold», og jeg håper at brevskriveren tilgir mig, at jeg citerer noen linjer, fordi jeg selv umulig kan finne bedre uttrykk for det som beveger oss i denne tid. Han skrev om Finnlands bitre fred og sier bl. a.:

«Det er uten videre innlysende, at vi hadde den allnektiges tydelige invitt til overkommelig og uten fremmed innblanding å gjøre vår plikt, å møte op ved den front vi alle høilydt kalte vår. Men se

som ethvert selvstyrt folk må bære her i verden.»

Sterke og strenge ord, men kan vi ikke være enige om at de er sanne. Vi har streiket fra vår forsvarsbyrde. Forsvarsøvelsene blev år etter år nedsatt til et minimalt nivå. Og hvordan er det med befalsmangelen? I en artikkel i T. T. for 19. mars blev det nevnt, at Finland, som har ført denne beundringsverdige 3 måneders krig, hadde 32 000 befalingsmenn og omkring 1 års verneplikt for den menige soldat. Norge, som bare har 48 dagers rekruttskole, har til tross for dette idag ikke mer enn omkring 8000 befalingsmenn. I de 8000 er da medregnet det befall som ikke har hatt noen øvelse på mange år, og de eldre herrer, hvis slette kondisjon vil bringe dem på sykehus efter 8 dagers krig. Befalsmangelen idag er katastrofal.

Så langt artikkelen. Og da der nu gjennom den finske krig iallfall hadde været full anledning til å gi noen av disse våre få befalingsmenn adgang til som frivillige å se og være med i virkelig krig, så vår regjering nei, mens svenske officerer i stor utstrekning benyttet den.

Slik er det, og slik står vi. Har det da ikke været sagt fra? Å jo, det har det. Jeg minnes fra forrige verdenskrig, da Fridtjof Nansen stiftet Norges Forsvarsforening og holde sine mange foredrag for forsvaret. Og i senere tider er jo dette arbeide fortsatt av general Gulbranson og fylkesmann Christensen. De og flere med dem har sterkt og varmt talt forsvarets sak og arbeidet for å holde forsvarsviljen oppe. Men det nyttet så lite. Vi hadde jo Folkeforbundet og skulde være foregangsfolket i dette å redusere forsvaret til et slags vaktmannskap.

Så kom den nye verdenskrig i september, og så kom den finske krig. Den har iallfall hatt den virkning at den har vakt forsvarsviljen i de brede lag av folket vårt,

ningene av de alliertes øverste krigsråd i London igår. Om Norges holdning sier han at den norske regjering nettopp har vist at den er i stand til ved energisk optreden å forsvare sine rettigheter. Han fremhever at den norske regjering traff beslutningen om å internere den tyske undervannsbåt som grunnstøtte ved Ryvingen, til tross for at den tyske sendemann i Oslo energisk bestrebt sig for å få den frigitt.

nds tap.

g 10 pct. av den
re jord.

et og 30 000 i byene
s op igjen.

re enn 400 bedrifter, som gav arbeide til 20.000 arbeidere. Disse bedrifters produksjonsverdi var to milliarder mark. De representerer 10 pct. av den finske industris produksjonskapasitet. Disse industrier kan imidlertid gjenreises, da deres råstoff- og kraftkilder fremdeles befinner sig i Finland. Av skogområdene er 11 pct. overgitt til Sovjet-Samveldet. Dette tap er ikke meget følsomt for Finland, som fremdeles vil være Europas rikeste skogland efter Sovjet-Samveldet. Dessuten er en rekke mineralleier, særlig jernleiene ved Pitkäranta og en hel del kraftverk som samlet avgav 770.000 hestekrefter, overdratt til Sovjet-Samveldet.

Gjenreisningen stiller den finske regjering i første rekke overfor problemet med å skaffe den evakuerte befolkning fra de tapte områder plass andre deler av Finland. Det vil bl. a. måtte stilles 840.000 hektar jord til disse menneskers rådighet. Dertil må omkring 60.000 hus på landet og 30.000 i byene måtte bygges op igjen.

Fransk røst:
Norge har vist at det
kan hevde sine
rettigheter.

Paris, 29. mars.

(N.T.B.). Agence Havas' utenrikspolitiske medarbeider beskjeftiger sig i kveld med reaksjonen efter beslut-

Side 2

og åpnet øinene hos dem der i Sovjet har sett den nye dag over Europa. Og så gjelder det å benytte den nådetid som vi kanskje får, til med kraft og sammenbitt energi å søke å bygge op igjen det forsvar som politikere og pasifister i snart en menneskealder nu har underminert og sabotert.

Skal det lykkes eller blir det bare et blaff i de slappe seilene?

Nu henvender jeg mig til det norske bondefolk. Er det ikke så, at fra gammelt av har et godt, velorganisert forsvar været betraktet som livslinjen i vårt folk? Den gang i middelalderen, da vår gamle utmerkede forsvarsordning med sin leding og sine skibreder forfalt, så tapte vi også vår selvstendighet. Og da forsvarsviljen igjen blev vakt og bygget op, fikk vi den igjen. Er det ikke vi, de «buande» i landet, som i første rekke har plikten på oss til å bygge og sikre vårt forsvar. Og ut fra denne overbevisning har vi da også i Norges Bondelag i våre programmer og på våre landsmøter gitt forsvaret så god en plass som det har været oss mulig, selv om vi også under arbeidet i disse senere år har hørt disse advarsler om «ikke å kreve for meget, det er ikke taktisk klokt for tiden,» og «vi har jo Folkeforbundet.»

Men jeg er helt enig i, at skal vi på forsvarets område sikre oss en jevn og stabil gjenopbygging, så må kravet være en kyndig overledning, en forsvarschef.

Imidlertid tror jeg heller ikke dette er helt tilstrekkelig. For å holde forsvarsviljen oppe i et folk som vårt — også i tider, da alt ser ut som fred og ingen fare, kreves det at Norges Forsvarsforening gjøres så sterk som mulig, og at dens arbeide legges på bredest mulig grunnlag. Jeg så fornylig i en svensk avis, at man der nettop hadde grunnnet et «Riksförbund för forsvaret» med det formål «att i det allvarlige läge, vari vårt land råkat, arbete för snabba og effektiva åtgärder för stärkandet av rikets försvar.» Som styrets ordfører var valgt en general, og i styret for øvrig var valgt en biskop, ordføreren i Sveriges förerade Studentkårer, flere jordbrukere og industridrivende, en veiarbeider og representanter for forskjellige næringer og samfundslag.

En varm forsvarsvenn som

Nordens n

Fransk og tysk presse om blokadekrigen og

Paris, 29. mars. (Press Telegraph). De franske aviser beskjeftiger sig fortsatt med blokadekrigen og det norske nøytralitetsfarvann. I alle kommentarer fremgår at vestmaktene må gripe langt mere aktivt inn for å hindre tysk skibsfart, og i Le Matin skriver en sjømilitær sakkyndig at England og Frankrike nu bør ta op tyskernes egne metoder. Med fly og magnetiske miner bør vestmaktene utvide sin virksomhet så til Østersjøen, skriver han. Journal beskjeftiger sig med de eventuelle tyske mottrekk man kan vente, og hevder at tyskerne i første rekke vil taahen egen luftflåte for å trygge skibsfarten i Nordsjøen og Østersjøen.

I de franske aviser heter det forøvrig: Det er klart at spørsmålet om forbindelsene mellem Tyskland og Sovjet-Samveldet blev bragt på bane og diskutert i London og at det i denne forbindelse blev trukket op en fremtidig aksjonslinje som også gjelder andre store nøytrale landsamhandel med Tyskland, både i Nord- og Syd-Europa og andre steder.

BERLIN.

Paris, 29. mars. (NTB). Agence Havas Bern-korrespondent har sendt et telegram hvori det heter at de

også at vi i den finske «skyddsskärbevegelse» og i hele den måte hvorpå de har evnet å legge sin militæroplæring og alle øvelser så nær op til hvad landets natur og den finske bondes lynde og egen-skaper gjør ham skikket til, har et utmerket eksempel.

Tanken om et nordisk forsvarsforbund lar sig muligens ikke nu realisere. Vi bør legge oss gamle president Svinhufvuds ord på hjerte, slik som de blev referert i T. T. for 26. mars: «Det synes jeg ikke det kan haste med. Det viktigste er at Sverige og Norge ruste op for alvor — siden er det lett nok å få et forsvarsforbund. Men et forsvarsforbund er ikke meget verd, hvis ikke alle parter har et førsteklasses forsvar.» Og et forsvarsforbund som skal fylle sin hensikt, krever selvsagt også et inngående samarbeide.

Så vidt jeg har sett, var Dagbladet det eneste organ som direkte tok avstand fra tanken, og det gledet mig derfor å se, at en mann der er såpass kjent med

den igjen. Er det ikke vi, de «buande» i landet, som i første rekke har plikten på oss til å bygge og sikre vårt forsvar. Og ut fra denne overbevisning har vi da også i Norges Bondelag i våre programmer og på våre landsmøter gitt forsvaret så god en plass som det har været oss mulig, selv om vi også under arbeidet i disse senere år har hørt disse advarsler om «ikke å kreve for meget, det er ikke taktisk klokt for tiden,» og «vi har jo Folkeforbundet.»

Men jeg er helt enig i, at skal vi på forsvarets område sikre oss en jevn og stabil gjenopbygging, så må kravet være en kyndig overledelse, en forsvarschef.

Imidlertid tror jeg heller ikke dette er helt tilstrekkelig. For å holde forsvarsviljen oppe i et folk som vårt — også i tider, da alt ser ut som fred og ingen fare, kreves det at Norges Forsvarsforening gjøres så sterk som mulig, og at dens arbeide legges på bredest mulig grunnlag. Jeg så fornylig i en svensk avis, at man der nettop hadde grunnnet et «Riksförbund för forsvaret» med det formål «att i det allvarlige läge, vari vårt land råkat, arbeta för snabba og effektiva åtgärder för stärkandet av rikets försvar.» Som styrets ordfører var valgt en general, og i styret for øvrig var valgt en biskop, ordføreren i Sveriges för-enade Studentkårer, flere jordbrukere og industridrivende, en veiarbeider og representanter for forskjellige næringer og samfundslag.

En varm forsvarsvenn som overløge Scharffenberg burde vel kunne knyttes til bevegelsen og ikke minst en mann som kaptein Ole Reistad, som for ett år eller så siden i Nationen og vel også andre blad klart og uredt har påvist manglene ved vårt forsvar. Og for vårt minst likeså sterkt forsømte sjøforsvar har landsforeningen «Norges Sjøforsvar» i de senere år gjort et utmerket arbeide.

I nær forbindelse med denne frivillige forsvarsbevegelse har vi den frivillige militæroplæring, som kronprins Olav har stillet sig som øverste leder av, og som alt har gjort sin store nytte. En betingelse for at denne frivillige militæroplæring skal fylle sin oppgave, er selvfølgelig at den fremdeles står under ledning av vår forsvarskommando, og at den ikke tillates splittet op i særavdelinger. Hvis på noe sted den svenske jordbruksapostel Rösiös ord «blanda folket» har sin fulle gyldighet, så er det her. For alt dette gjelder det vel

I de franske aviser heter det forøvrig: Det er klart at spørsmålet om forbindelsene mellem Tyskland og Sovjet-Samveldet blev bragt på bane og diskutert i London og at det i denne forbindelse blev trukket op en fremtidig aksjonslinje som også gjelder andre store nøytrale landsamhandel med Tyskland, både i Nord- og Syd-Europa og andre steder.

BERLIN.

Paris, 29. mars. (NTB). Agence Havas Bern-korrespondent har sendt et telegram hvori det heter at de

også at vi i den finske «skyddsskärbevegelse» og i hele den måte hvorpå de har evnet å legge sin militæroplæring og alle øvelser så nær op til hvad landets natur og den finske bondes lynde og egen-skaper gjør ham skikket til, har et utmerket eksempel.

Tanken om et nordisk forsvarsforbund lar sig muligens ikke nu realisere. Vi bør legge oss gamle president Svinhufvuds ord på hjerte, slik som de blev referert i T. T. for 26. mars: «Det synes jeg ikke det kan haste med. Det viktigste er at Sverige og Norge rustar op for alvor — siden er det lett nok å få et forsvarsforbund. Men et forsvarsforbund er ikke meget verd, hvis ikke alle parter har et førsteklasses forsvar.» Og et forsvarsforbund som skal fylle sin hensikt, krever selvsagt også et inngående samarbeide.

Så vidt jeg har sett, var Dagbladet det eneste organ som direkte tok avstand fra tanken, og det gledet mig derfor å se, at en mann der er såpass kjent med utenrikspolitikk som redaktør Chr. A. Christensen, i samme blad nedla en bestemt protest mot bladets negative innstilling på dette punkt og dets hele forsvarsnihilistiske og selvopgivelsespregede oppfatning.

Og endelig til sist: La oss ikke under dette vårt eget oppbyggingsarbeide glemme vår gjeld til Finland. Det er betegnende for den sorg og medfølelse som Finnlands ulykke har vakt utover landet, at jeg forleden fikk et brev fra en østerdøl, hvori han foreslår at hvert medlem av Norges Bondelag skulde betale en ekstrakontingent av 50 kr. som gave fra norske bønder til våre hjemløse finske brødre. Vakkert tenkt, om det enn nok må graderes efter evne og vilkår. Men i hvert fall har vi gitt de finske bondeorganisasjoner vårt tilsagn om at vi efter beste evne skal gi vår hjelp, der det trenges best, og det løfte må vi holde.

Johan E. Mellbye.

Dette er siste nummer i

Nationen nr: 65

16 Mars 1940.

Et forsvarsforbund medfører øket sikkerhet for små stater — men selvfølgelig også øket risiko. De mennesker som skriver og taler om et forsvarsforbund og bare tar hensyn til fordelene, teller ikke i diskusjonen om denne sak.

Det er meget som taler for, at de nye tider vi går inn i, likefrem tvinger de nordiske land til å treffe nye avtaler uten hensyn til medaljens bakside. Men forutsetningen må iallfall være et forsvar i alle de tre land.

Og så lenge selve forsvaret mangler, måtte det kunne gå an å skråle litt mindre om denne plan. Sikkerheten ligger i øket forsvarskraft, og den trenger dessverre en viss tid — men den økede risiko er til stede straks avtalen er sluttet.

Det er eiendommelig hvor lite vi forstår å omgås ømtålelige ting. Det er likefrem forferdende, hvad der er blitt frembudt i avisene av utenrikspolitiske betraktninger i disse uhyggelige måneder, og det har også ofte virket forbausende å lese de forslag til løsninger, som nådde frem til offentliggjørelse. Verdien av disse produkter burde være redusert til sine rette dimensjoner nu, da utenriksminister Koht med rene ord har sagt, at Norge og Sverige ikke engang kunde ydet Finland frivillig hjelp, hvis vi hadde gått inn i krigen på Finnlands side.

La oss nu vise en smule balanse og ordne våre livsspørsmål med litt mer dempede stemmer. Mindre ord og mer arbeide for fremtiden, det er det eneste program som det nytter med. Mannerheimlinjen var et ukjent byggverk like til i høst. Den vilde aldri blitt til, om den var blitt forberedt gjennom et ordsqualder efter norsk mønster.

Det er ikke så nøie om en og annen skulde forsømme å uttale sig om de diplomatiske skritt som forholdene gjør det praktisk for oss å ta — eller ikke ta. Idag er det mange bra nordmenn som innser at de har gitt gode råd på bristende forutsetninger, og det gjør alltid mer skade enn gagn. Det som må kreves av alle er selve offeret, innsatsen for landets forsvarskraft, viljen til å være med og reise vårt folk. Det er fortiden som er vår skam idag, avvæbnings ynkkelige kor som preker i alle tonearter for å undskylde sig. Våre utenrikspolitiske handlinger efter krigens begynnelse

lige og Finland, kunde vi det situasjonen både for Finland og oss selv. Det tåpelige i mine tale har utenriksministeren avsløret. Og når vi nu skal se omover, må det også være klart, et forsvarsforbund uten innhold er det farligste av alt. Det er innholdet som med hele folkets samlede kraft må bringes til veie. Formen haster det langt mindre med.

øket sikkerhet for små stater —
men selvfølgelig også øket risiko.
De mennesker som skriver og taler
om et forsvarsforbund og bare
tar hensyn til fordelene, teller ikke
i diskusjonen om denne sak.

Det er meget som taler for, at
de nye tider vi går inn i, likefrem
tvinger de nordiske land til å
treffe nye avtaler uten hensyn til
medaljens bakside. Men forutset-
ningen må iallfall være et for-
svar i alle de tre land.

Og så lenge selve forsvaret
mangler, måtte det kunne gå an å
skråle litt mindre om denne plan.
Sikkerheten ligger i øket forsvars-
kraft, og den trenger dessverre en
viss tid — men den økede risiko
er til stede straks avtalen er slut-
tet.

Det er eiendommelig hvor lite
vi forstår å omgås ømtålelige ting.
Det er likefrem forferdende, hvad
der er blitt frembudt i avisene av
utenrikspolitiske betraktninger i
disse uhyggelige måneder, og det
har også ofte virket forbausende
å lese de forslag til løsninger, som
nådde frem til offentliggjørelse.
Verdien av disse produkter burde
være redusert til sine rette dimen-
sjoner nu, da utenriksminister
Koht med rene ord har sagt, at
Norge og Sverige ikke engang
kunde ydet Finland frivillig
hjelp, hvis vi hadde gått inn i kri-
gen på Finnlands side.

La oss nu vise en smule balanse
og ordne våre livsspørsmål med
litt mer dempede stemmer. Mindre
ord og mer arbeide for fremtiden,
det er det eneste program som det
nytter med. Mannerheimlinjen
var et ukjent byggverk like til i
høst. Den vilde aldri blitt til, om
den var blitt forberedt gjennom et
ordskvalder etter norsk mønster.

Det er ikke så nøie om en og
annen skulde forsømme å uttale
sig om de diplomatiske skritt som
forholdene gjør det praktisk for
oss å ta — eller ikke ta. Idag er
det mange bra nordmenn som inn-
ser at de har gitt gode råd på
bristende forutsetninger, og det
gjør alltid mer skade enn gagn.
Det som må kreves av alle er selve
offeret, innsatsen for landets
forsvarskraft, viljen til å være med
og reise vårt folk. Det er fortiden
som er vår skam idag, avvæbnin-
gens ynkelige kor som preker i
alle tonearter for å undskylde sig.
Våre utenrikspolitiske handlinger
etter krigens begynnelse er be-
stemt av vår fortid, og de kan der-
for i og for sig ikke klandres.

Der er dem som mener, at hadde
vi hatt et forsvarsforbund med

rige og Finland, kunde vi
det situasjonen både for Finn-
d og oss selv. Det tåpelige i
sine tale har utenriksministeren
avsløret. Og når vi nu skal se
anover, må det også være klart,
et forsvarsforbund uten
innhold er det farligste av alt.
et er innholdet som med
ele folkets samlede kraft må
bringes til veie. Formen haster
det langt mindre med.

Nationen nr: 65

16 Mars 1940.

Et forsvarsforbund medfører
øket sikkerhet for små stater —
men selvfølgelig også øket risiko.
De mennesker som skriver og taler
om et forsvarsforbund og bare

Bryllup feires lørdag 16. mars i Det
borgerlige hus, Josefinegt. 16 av trøken
amerikansk havn, hvor mannskapet
— til stor forbauselse for skibslægen
— kom sig så snart de fikk trukket,
friske grønnsaker og annen fullver-

Samlingen

mentet etter tilhøring av nevden.
Slik tillatelse må gis for hvert år.
Potetmelnevden fastsettes en sam-
let produksjon av potetmel hvert år
og fordeler den på de enkelte fabrikk-
ker. Medlemmene av nevden blir
opnevnt en av de nærmeste dager.

Sverige og Finnland, kunde vi
reddet situasjonen både for Finn-
land og oss selv. Det tåpelige i
denne tale har utenriksministeren
nu avslørt. Og når vi nu skal se
fremover, må det også være klart,
at et forsvarsforbund uten
innhold er det farligste av alt.
Det er innholdet som med
hele folkets samlede kraft må
bringes til veie. Formen haster
det langt mindre med.

7. Fiden Fjor n: 63
14 Mars 1940

Fornedrelsens tid.

Freden er sluttet mellom den barbariske overfallsmakten Sovjet og det ubeseirede Finnland. Flaggene vaier på halv stang i det bombede og herjede land, sorgen rår over fredens bitre kalk. En grusom dag for det finske folket, en forsmedelsens og fornedrelsens dag for de nordiske brorfolkene.

Hård blev denne freden, hårdere enn noen av oss trodde. Men hårdere enn alt er den lammende og beskjæmmende følelse av at vi har måttet spille tilskuerens rolle i selve dramaet om Nordens frihet og forsvar — fordi vi ikke maktet og kunde annet.

Vår forsvarspolitik slik som den er ført de siste årene har gjort oss så veikke, nasjonalt sett, at vårt eneste alternativ utenrikspolitisk sett, blev den form for nøytralitetspolitikk, som utenriksminister Koht er blitt det triste nasjonale uttrykk for.

Ingen av våre ledende politikere har hatt fremsyn eller forståelse av hvad et engere intimt militært samarbeid vilde betydd for Nordens sikkerhet og frihet. I småegoistisk naivisme trodde vi at vi kunde vise verden utad en Nordens enhet, som ikke hadde det ringeste å gjøre med virkeligheten i farens stund.

Fordi vi ikke vilde ta noe offer eller noen risiko.

Nu er Norden slått istykker og „livsrumatmosfæren” begynner å sige inn over oss.

Finnland har ved sitt blod gitt oss andre fred — en foreløbig fred. De russiske kravene om fri transitt over Petsamo til

Norge vidner fremdeles om den moskovitiske Atlanterhavsdrømmen. Vår fremtid er farlig og uvis.

Sverige og Norge har, bortsett fra det tredje rike, den største skyld i Finnlands tragedie. La oss bare åpent erkjenne det. Men der er ingen grunn for Storbritannia og Frankrike å utvide denne skyld og pålegge oss et større ansvar enn det vi har. Der hadde vært rundelig tid for de to land å komme Finnland til hjelp — om de hadde villet det. Det samme gjelder U. S. A. og de andre land som var gått inn for Folkeforbundets hjelp.

Hvad kan vi gjøre på denne fornedrelsens dag?

Vi kan og vi må finne nye og større former for den hjelp vi nu skal yde for å gjenreise det Finnland vi øvek. Vi må også skaffe oss ledere som vil gå inn for en ny politikk som betyr Nordens gjenreisning og redning.

Aftenposten M: 63
3 feb. 1940.

Har vår hærs sanitet virkelig ikke vært ajour med utviklingen siden i 1905?

Av sanitetsmajor H. Scheen.

I Aftenpostens aftennummer for 1. ds. finnes på første side en artikkel om Hærens sanitet, hvor vår nuværende sanitetschef, oberst Ole Svenneby, har latt sig forlede til å komme med en rekke uttalelser som jeg beklager ikke å kunne la gå upåtaalt hen — ikke minst av hensyn til min avdøde chef, sanitetsgeneral Hans Daaes minne.

Oberst Svenneby sees innledningsvis å ha uttalt følgende: «Vårt sanitet var på toppen i 1905, fullt på høide med den tids krav. Men så fulgte en lang rekke forsømmelsens år. Bortsett fra en del spredte suppleringer under forrige krig blev lite og ingenting gjort for å holde sanitetet a jour med utviklingen» Det hele, ikke bare materiellet, men også selve planen blev etterhånden foreldet og avleggs. Så gikk vi i 1936 igang med en gjennomgripende modernisering etter moderne prinsipper.»

Slik som oberstens uttalelser er falt, ser det altså ut som om vår hærs sanitet helt fra 1905 til 1936 har været preget av en lang nedgangens periode, hvor såvel materiell som sanitetsplan etterhånden sank ned til å bli «foreldet og avleggs». Denne uttalelse, som stort sett er helt uriktig og lite overensstemmende med det virkelige forhold, er det som har tvunget mig pennen i hånd, samtidig som der i uttalelsene ligger en fullstendig underkjennelse av general Daaes store og uomtvistelige fortjenester av vårt sanitets utvikling i de år han til gavn for vårt forsvar hadde ledelsen av hærens sanitet. Som varige minnesmerker over Daaes arbeide vil alltid stå vårt vakre og tidsmessige Oslo Militære Sykehus i Wergelandsveien 27 samt Hærens bakteriologiske laboratorium, som takket være Daae fikk som sin chef landets første bakteriolog, nuværende professor Th. Thjøtta, for bare å nevne et par av de ting som viste at vår hær i hele general Daaes lange chefsperiode var a jour med utviklingen. Vi som i alle disse år arbeidet sammen med general Daae og der som undertegnede stod ham nær, vet at beskyldningen om at «der lite eller ingenting blev gjort for å holde sanitetet a jour med utviklingen» både er urettferdig og i uoverensstemmelse med sannheten.

Under vårt sanitets 50 års jubileum i 1938 offentliggjorde oberst Svenneby i Aftenposten en lang artikkel, hvori han redegjorde for vår hærs sanitets historie. Som obersten vet og har innrømmet, var hovedinnholdet av denne artikkel hentet fra den store svenske «Handbok för militärläkare» (1930), hvori jeg efter den svenske sanitetschefs anmodning har skrevet kapitlet: «Oversikt over den norske sanitets historie». Jeg anfører

vårt sanitet. At sanitetet i nedgangsperioden efter 1920 og utover — i likhet med vår hærs andre troppearter — måtte lide under de knappe bevilgninger til materiell og øvelser, er innlysende for enhver; men mens der, av lederne for vårt infanteri, artilleri o. s. v. blev arbeidet energisk for å holde det hele apparat oppe tross kortvarige øvelser og liten forståelse for vårt forsvar, et arbeide som også Daae med sitt vante, friske pågangsmot efter evne deltok i helt til sykdom og død satte en stopper herfor — så begynte først efter Daaes død i 1926 den periode, som oberst Svenneby kaller «en lang rekke forsømmelsens år». Imidlertid er vårt sanitet best tjent med at der kastes et glemselens slør over denne mørke nedgangsperiode, hvori hærens sanitet stod i slapphetens og evneløshetens tegn. La mig bare tilslutt få lov til å minne vår nuværende sanitetschef og hans forgjenger om disse vakre ord av den berømte franske militærforfatter, general Serrigny, som han innleder sin bok «Réflexions sur l'Art de la Guerre med:

Krigens forberedelse er en viden-skap, dens utførelse en kunst. Denne kunst har, som alle kunstarter, nogen almenregler som er evige, det er harmoniens og proporsjonens universallover.

Nettop disse almenyldige ukrenkelige regler for harmoni og lovmessige forhold var det som preget vårt sanitets organisasjon og dets forsvarsplaner i de bestemmende år, som skapte vårt sanitets selvstendige fullt militære opsetning og som general Daae var den siste verdige representant for.

Oslo, 2. februar 1940.

Henrik Scheen.

*

av hensyn til min avdøde
chef, sanitetsgeneral Hans
Daaes minne.

Oberst Svenneby sees innledningsvis å ha uttalt følgende: «Vårt sanitet var på toppen i 1905, fullt på høyde med den tids krav. Men så fulgte en lang rekke forsømmelsens år. Bortsett fra en del spredte suppleringer under forrige krig blev lite og ingenting gjort for å holde sanitetet a jour med utviklingen*) Det hele, ikke bare materiellet, men også selve planen blev etterhånden foreldet og avleggs. Så gikk vi i 1936 igang med en gjennomgripende modernisering etter moderne prinsipper.»

Slik som oberstens uttalelser er falt, ser det altså ut som om vår hærs sanitet helt fra 1905 til 1936 har været preget av en lang nedgangens periode, hvor såvel materiell som sanitetsplan etterhånden sank ned til å bli «foreldet og avleggs». Denne uttalelse, som stort sett er helt uriktig og lite overensstemmende med det virkelige forhold, er det som har tvunget mig pennen i hånd, samtidig som der i uttalelsene ligger en fullstendig underkjennelse av general Daaes store og uomtvistelige fortjenester av vårt sanitets utvikling i de år han til gagn for vårt forsvar hadde ledelsen av hærens sanitet. Som varige minnesmerker over Daaes arbeide vil alltid stå vårt vakre og tidsmessige Oslo Militære Sykehus i Wergelandsveien 27 samt Hærens bakteriologiske laboratorium, som takket være Daae fikk som sin chef landets første bakteriolog, nuværende professor Th. Thjøtta, for bare å nevne et par av de ting som viste at vår hær i hele general Daaes lange chefsperiode var a jour med utviklingen. Vi som i alle disse år arbeidet sammen med general Daae og der som undertegnede stod ham nær, vet at beskyldningen om at «der lite eller ingenting blev gjort for å holde sanitetet a jour med utviklingen» både er urettferdig og i uoverensstemmelse med sannheten.

Under vårt sanitets 50 års jubileum i 1938 offentliggjorde oberst Svenneby i Aftenposten en lang artikkel, hvori han redegjorde for vår hærs sanitets historie. Som obersten vet og har innrømmet, var hovedinnholdet av denne artikkel hentet fra den store svenske «Handbok för militärläkare» (1930), hvori jeg efter den svenske sanitetschefs anmodning har skrevet kapitlet: «Oversikt over den norske hærs sanitets historie». Jeg anfører her om vårt sanitets utvikling bl. a. følgende: Vår hærordning av 1911 kom for sanitetets vedkommende — takket være særlig Daaes arbeide — i sine hovedtrekk ikke til å avvike synderlig fra den tidligere av 1889, den såkalte Hjort-Sverdrupske. Det blev samme inndeling, sanitetets militære organisasjon blev uforandret, prinsippene for utdanning og øvelser de samme. Vårt sanitets organisasjon og forsvarsplaner, det som oberst S. kaller «planen», stod dengang helt på høyde med de moderne europeiske staters sanitetsvesen, ja på enkelte områder endog foran. Derfor forandret franskmennene i løpet av Verdenskrigens annet år og tyskerne i 1917 sine sanitetsorganisasjoner derhen at de — i overensstemmelse med vår norske sanitetsorganisasjon — la hele ansvaret og den udelte myndighet i hendene på de sakkyndige, — hærens sanitetsoffiserer, hvad der ved verdenskrigens begynnelse ikke hadde været tilfelle. Ved å citere disse mine ord, som oberst S. altså har gjort til sine i omtalte artikkel, kan han følgelig umulig ha ment hvad han har uttalt til Aftenpostens medarbeider igår. Dette arbeide for vårt sanitet fortsatte general Daae og vi, hans nærmeste medarbeidere under hele verdenskrigen, likesom der selvfølgelig efter denne såvidt mulig blev nyttiggjort krigens erfaringer til beste for

oppe tross kortvarige øvelser og liten forståelse for vårt forsvar, et arbeide som også Daae med sitt vante, friske pågangsmot efter evne deltok i helt til sykdom og død satte en stopper herfor — så begynte først efter Daaes død i 1926 den periode, som oberst Svenneby kaller «en lang rekke forsømmelsens år». Imidlertid er vårt sanitet best tjent med at der kastes et glemselens slør over denne mørke nedgangsperiode, hvori hærens sanitet stod i slapphetens og evneløshetens tegn. La mig bare tilslutt få lov til å minne vår nuværende sanitetschef og hans forgjenger om disse vakre ord av den berømte franske militærforfatter, general Serrigny, som han innleder sin bok «Réflexions sur l'Art de la Guerre med:

Krigens forberedelse er en videnskap, dens utførelse en kunst. Denne kunst har, som alle kunstarter, nogen almenregler som er evige, det er harmoniens og proporsjonens universallover.

Nettop disse almengyldige ukrenkelige regler for harmoni og lovmessige forhold var det som preget vårt sanitets organisasjon og dets forsvarsplaner i de bestemmende år, som skapte vårt sanitets selvstendige fullt militære opsetning og som general Daae var den siste verdige representant for.

Oslo, 2. februar 1940.

Henrik Scheen.

*

*) Uthevet av undertegnede.

'Nathansen' m: 23
28 januar 1940.

Til finansministeren og formannen i arbeiderpartiet, herr Oscar Torp.

Fra Joh. H. Andresen.

Under vår samtale for 14 dager siden, sa statsråden at De ikke vilde tro, før De så det, at det nye skattepålegg vilde gjøre mitt firmas skatt større enn inntekten.

Jeg tillater mig derfor nu, da proposisjonen foreligger og efter at Deres organ Arbeiderbladet har trukket mig personlig inn i diskusjonen sist lørdag, å gi Dem mine tall for 1938:

Ordinær statsskatt ... kr. 931,798
«Vernes katt» 50 pct. » 465,899

kr. 1,397,697
Kommuneskatt ... » 290,269

kr. 1,687,966
Inntekt ... » 1,551,400

Skatter større enn
inntekt kr. 136,566

Riktignok kaller De i budgettet den nye skatt en engangsskatt. Men man får ha oss undskyldt at vi ikke lenger tar statsmennesens løfter til full kurs; både innen- og utenlands har de jo vist en stor elasticitet overfor sine løfter. Hvis det efter omstendighetene passer dem, lar de sig ikke stoppe av en «lapp papir» — enten det nu er en ikke-angrepspakt eller en budgettproposisjon.

Den ekstraordinære formuesskatt blev høitidelig begrenset til 10 år. Den kan snart feire 20-års jubileum.

Diverse andre krisepålegg blev vedtatt midlertidig. De består

fremdeles og økes med korte mellomrum. I Deres radiotale sa De da også at De «om mulig» vilde undgå «verneskatten» næste år!

Hertil kommer at ikke alltid den samme finansminister, som gir løftene, skal innfri dem. Således lovet finansminister Bergsvik for et halvt år siden å utrede forslaget om en begrensning av skattebyrdene til 75 pct. av inntektene. Men allerede nu sier den nye finansminister i St. prp. nr. 1:

« — — — Departementet var begynt med arbeidet, men da spørsmålet må sies å være kommet i en noe endret stilling ved den senere tids hendinger — har man funnet for tiden å burde stille dette spørsmål i bero.»

Så meget blev det løfte verd fra juni til januar! — og enda var det gitt til Stortinget! Derfor er det vel tryggest ikke å regne for sikkert med verneskattens «engangs»-karakter. (For øvrig betyr de allerede nu for næste år foreslåtte satser en toppbeskatning av 92 pct. ren inntektsskatt).

Med disse skatter har De bragt mitt firma, og sikkert mange andre, i den paradoksale stilling, at jo mer bedriften tjener, jo hurtigere fortæres dens virkemidler, dens driftskapital. Min rene inntektsskatt — altså bortsett fra både ordi-

nære og ekstraordinære formuesskatter til stat og kommune — blir nu på toppen ca. 115 pct. av inntekten! Det vil altså si at for hvert 1000 kr. bedriften «tjener» mer, taper jeg kr. 115.

Som ovenfor vist, medfører en fortjeneste av 1.5 mill. kr. et tap på kr. 136,000. Skulde den nominelle fortjeneste, f. eks. som følge av inflasjon — synkende kroneverdi og dermed stigende omsetningstall — stige til 1.8 mill., vil tapet stige til ca. kr. 180,000. Og min reelle driftskapital vil forminskes ikke bare med dette beløp, men også ved at jeg for hver krone kan kjøpe mindre varer og holde færre folk i arbeide.

Av to grunner forbyr det sig altså å utvide virksomheten eller sette i gang noe nytt: for det første fordi det offentlige tar min kapital i skatt, for det annet fordi større virksomhet betyr større tap.

Jeg tror ikke en sådan beskatning bidrar til det som statsråden så sterkt understreket i sin budgettredregjørelse for Stortinget:

«å holde landets produksjon oppe og helst styrke den.»

Arbeiderbladet skriver:

«Det er en uting å regne formuesskatten av årets inntekt. Formuesskatten på de store privatformuer skal gå på formuen.»

Hertil kan bemerkes at par-

Forts. 10. side.

Amer

I et coun
ss en ny

visse gr

etn lot ti

på et B

re Langse

Gurby n

prestege

skulde fly

en Gamle

ved aukt

et var de

et ofte de

uvenner

n og Guri

dyre bl

se selv im

han ikke

forhold

ffen i Glas

vannet

likk da de

ad med

av naboen

n av misu

om kunde

stadighet

inne i og

e så used

me en v

a beigisk

steklases

Til finansministeren og for- mannen i arbeiderpartiet —

(Forts. fra 1. side).

tiets store finans- og skatte-ekspert gjennom mange år, Chr. Hornsrud, i Stortinget uttalte om den ordinære formueskatt:

«— — — det er bare en betegnelse, ingen realitet. Det er en skatt som går under navn av formuesskatt; men den betales av den funderte inntekt — altså tilleggsskatt på den del av inntekten som er fundert. Ikke noe annet.»

Som en sådan tilleggsskatt på kapitalavkastning har den da også alltid været betraktet i finansiell læren. Kapitalen som sådan kan ikke betale en skatt. Men tenker sig bare en jordeiendom eller et hus — de måtte i tilfelle avstå stykke etter stykke, etasje etter etasje. Dette kan være et sosialistisk konfiskasjonssystem; men det kan aldri bli et reelt beskatningsprinsipp. For øvrig er altså, som nevnt, min toppbeskatning på inntekt alene — uten noen som helst formueskatt — kommet op i 115 pct.

I Deres tale i Stortinget sa De, hr. finansminister:

«Kravet om samfundsånd og solidaritet kan ikke stilles til en enkelt stand eller enkelte grupper. Det må stilles til alle personlig.»

De henviser til at De også pålegger forskjellige indirekte skatter og avgifter, som hele folket skal bære. Men dertil er å bemerke, at umiddelbart før statsbudgettet fremlas, fremsatte riksmeglingsmannen forslag, som betyr at praktisk talt alle lønnstager vil få indeksregulering eftersom leveomkostningene stiger. Da avgiften kommer igjen i beregning av leveomkostningene, vil alle lønnstager få sine merutlegg praktisk talt kompensert ved høyere lønn. Indeksreguleringen skal ifølge forslaget skje ca. hvert kvartal. Lønnstagerne får altså de høyere avgifter erstattet i form av høyere lønn og betaler altså i realiteten ikke avgiftsøkningene selv. — Alle lønninger må i siste hånd betales av produksjonen. Høyere lønninger betyr dyrere produksjon, som igjen betyr dyrere varer, som i sin tur betinger ny lønnsforhøielse o. s. v. Dermed har finansministeren satt prisskruen og inflasjonen i gang fra den side.

Jeg venter ikke at de enkelte næringsdrivendes («kapitalisters») personlige skjebne skal interessere Dem; de skal jo ifølge programmet «likvideres», de større først og de mindre siden, og Deres skatteprogram er jo et åpenbart middel hertil. Men som finansminister, ikke bare partiets, men landets finansminister, har De idag det største ansvar for landets næringsliv i en

lang fremtid, og det skulde vel helst ikke likvideres? I det land som inntil for et par måneder siden var det store forbilledet, Russland, har det jo vist sig litt vanskelig å likvidere de næringsdrivende uten at næringslivet fulgte med i likvidasjonen.

De uttalte i Stortinget:

«Erfaringene viser at der hvor forsyningene ikke strekker til, kommer en ikke langt med militære forsvarsmidler alene. Derfor har regjeringen lagt avgjørende vekt på å holde landets produksjon oppe og helst styrke den.»

Dette mål vil finansministeren ikke nå med sin skattepolitikk.

Alle ansvarsbevisste firmaer har i det siste år bestilt ekstraordinært store mengder varer og driftsmidler, mens prisene ennå var overkommelige, i håp om å få dem hjem, mens tid er. Det krever store kapitaler. At både varene og de mer enn fordoblede frakter må forskuddsbetales, fordrer ytterligere kapital. Den stigende omsetning for å møte kjøbmennenes og publikums forsyningskjøp — atter mer kapital. For vi i det foraktede private næringsliv kan jo ikke forlange forskuddsbetaling som Vinmonopolet, eller dyre og stadig strammere garantier, som elektrisitetsverk og finansdepartement. Dekningsrum, gassmasker og andre beskyttelseforanstaltninger, som regjeringen kjenner til, krever også mange penger. Jeg antar at de fleste har anspent sin kreditt temmelig sterkt.

Så kommer plutselig finansministeren med verneskatt, sterkt forhøiet kriseskatt, forhøiet formuesskatt.

«Verneskatens» 50 millioner skal betales i de nærmeste måneder, mens vi ennå strir med siste halvdel av de gamle skatter. Disse 50 millioner skal i alt vesentlig betales av næringslivet. Hvorledes skal bedriftene kunne skaffe kontantene? Det må bli ved følgende midler:

Innskrenke forsyningskjøpene av råvarer og driftsmidler; innskrenke kreditten til sine kunder; skjære hårdhendt ned på alle utgifter, som kan være rasjonelle nok, men ikke tvingende nødvendige i øieblikket, såsom reklame, moderniseringer, vedlikehold av bygninger og maskiner etc. og for øvrig tøy sin bank så langt det går. Alt sammen midler som strir mot finansministerens ønske om å holde forsyninger og normalt arbeidsliv oppe.

Altså — på den ene side setter finansministeren i gang kappløp mellom varepriser og lønninger og pengemengde; på den annen side svekker han vareproduksjonen med kapitalfortærende skatter. Hvem som vil vinne i kappløpet

mellem priser og lønninger, er ikke helt sikkert på forhånd. Det kan bero på krigens lengde og forløp. Men en er det, som sikkert vil tape på kappløpet — nemlig samfundet som helhet. Noen andre vil også tape, helt fra begynnelsen; det er alle de virkelige små og stille i samfundet, alle de tuse, som lever av mange års opspart flid, av en livrente, et lite legat og lignende. Dem synes jeg synd på! Og de mange som prøver å spare idag — de har grunn til å sende en bekymret tanke til den alderdom de sparer for.

I det lange løp kan resultatet bare bli ett: Vareknapphet, inflasjon (ødeleggelse av kronens verdi), forarmelse av hele landet og til slutt arbeidsløshet — således som vi kjenner det fra forrige verdenskrig. Har vi lært så lite av den og alle diskusjonene etter den?

En krig er en katastrofe for et samfund av lignende natur som en brand for den enkelte. Mot en brand forbereder man sig ved å betale assurance og holde brandvern gjennom lange tider, det vil si man fordeler byrden på for tiden. Når naboen hus brenner, er det litt sent å assurere. Hvis ens hus brenner uassurert, må man som regel opta lån, det vil si fordele byrden over fremtiden. Arbeiderpartiet har ikke villet fordele en truende krigsbyrde på for tiden ved å holde forsvaret i orden, det har foretrukket å bruke pengene til behageligere ting enn assurancepremie. Nu vil finansministeren heller ikke fordele byrdene på fremtiden, men dekke dem straks. Hvis det overhodet lar sig gjøre, kan det bare skje på en måte, nemlig ved å nedskjære landets almindelige forbruk jevnt over, samtidig med at totalproduksjonen holdes oppe. Det kan ikke skje ved å holde oppe eller

endog øke forbruket av livsgoder og samtidig spise av produksjonskapitalen, således som Deres budgett gjør.

Rustninger og krig er i sig selv uproduktive, de beslaglegger produksjonskreftene til fortrenghet for andre formål. Derfor må der spores inn på disse formål.

En ordnet innsparing på statsbudgett, kan være smertelig; men den er dog langt å foretrekke for inflasjon, som rammer i blinde både produksjon og forbruk.

Finansministeren går den motsatte vei og sier i sin tale:

«Statsbudgettene må altså økes med de beløp som trenges til nøttralitetsvern og forsyninger.»

Hvis da produksjonen av nutidsgoder ikke kan økes tilsvarende, må resultatet bli inflasjon. Det er et eldgammelt trick blandt statsstyrere; «slå slett mynt», kalte de det i gamle dager; gjerne anvendt, fordi det narret folket i øieblikket, men straffet det hårdt i en nær fremtid. Her i landet kjenner vi det helt fra Harald Haardraade, som i sin kamp om makten — det vil si tilhengere, nu for tiden kalt «stemmer» — slo stadig slettere mynt. Kanskje tilnavnet «Haardraade» også har noen forbindelse med denne pengepolitikk?

Det er bare én ting som kan forsvare eller i hvert fall undskylde inflasjon, nemlig krig i landet. For en større krig betyr en så voldsom forstyrrelse av den normale produksjon av livsgoder og samtidig en sådan fortæring av verdier, at i hvert fall bare et materielt og moralsk meget sterkt og vel forberedt samfund kan tenkes å klare sig utenom den fryktelige ødeleggelse, som en inflasjon er. Finansministeren sier, at sparing som monner noe

«vilde bli å smuldre op vårt samfund innenfra.»

Jeg tør forsikre finansministeren, at inflatorisk politikk vil smuldre det op uhyggelig meget mer enn sparepolitikk.

Arbeiderbladet peker hånlige på mig,

produksjonskreftene til fortrenghet for andre formål. Derfor må der spares inn på disse formål.

En ordnet innsparing på statsbudgettet, kan være smertelig; men den er dog langt å foretrekke for inflasjon, som rammer i blinde både produksjon og forbruk.

Finansministeren går den motsatte vei og sier i sin tale:

«Statsbudgettene må altså økes med de beløp som trenges til nøttralitetsvern og forsyninger.»

Hvis da produksjonen av nutidsgoder ikke kan økes tilsvarende, må resultatet bli inflasjon. Det er et eldgammelt trick blandt statsstyrere; «slå slett mynt», kalte de det i gamle dager; gjerne anvendt, fordi det narret folket i øieblikket, men straffet det hårdt i en nær fremtid. Her i landet kjenner vi det helt fra Harald Haardraade, som i sin kamp om makten — det vil si tilhengere, nu for tiden kalt «stemmer» — slo stadig slettere mynt. Kanskje tilnavnet «Haardraade» også har noen forbindelse med denne pengepolitikk?

Det er bare én ting som kan forsvare eller i hvert fall undskylde inflasjon, nemlig krig i landet. For en større krig betyr en så voldsom forstyrrelse av den normale produksjon av livsgoder og samtidig en sådan fortæring av verdier, at i hvert fall bare et materielt og moralsk meget sterkt og vel forberedt samfund kan tenkes å klare sig utenom den fryktelige ødeleggelse, som en inflasjon er. Finansministeren sier, at sparing som monner noe

«vilde bli å smuldre op vårt samfund innenfra.»

Jeg tør forsikre finansministeren, at inflatorisk politikk vil smuldre det op uhyggelig meget mer enn sparepolitikk.

Arbeiderbladet peker hånlig på mig.

«høires tidligere fører, Norges rikeste mann og en varm talsmann for forsvaret gjennom mange år»

— i bladets sprogbruk tre knusende skjellsord!

Ja, jeg vedkjenner mig gjerne at jeg, helt fra jeg kom på tinget i 1928, har talt forsvarets sak både der og i tall-løse møter og brosjyrer. Ut fra mitt kjennskap til de mange uløste motsetningsforhold i Europa fryktet jeg en ny krig, og særlig efter at jeg som delegert til Avrustningskonferansen i 1922 hadde sett, hvor lite avrustningsvillige Folkeforbundets ledende makter — store og mellemstore — i virkeligheten var.

Idag heter det, at vi ikke skal tale om tidligere forsømmelser. Men når Arbeiderbladet nu om dagen utfordrer mig så direkte, må det være tillatt å si, at hvis bladet og dets parti hadde hørt på mig dengang, så hadde ikke Norge været så ynkelig forberedt idag, og hadde spart meget av det ekstraordinært kostbare hastverksarbeide, man nu prøver å improvisere.

Men dengang hørte det ikke til «god tone» å tale forsvaret, da var man «militarist» og «krigsgal». Arbeiderbladet skrev om mig, at «tobakkskongen» byr folket kanner istedenfor arbeide og brød; det skal han få igjen! Og arbeiderpartiets talsmenn har da også tydelig latt forstå, hver gang høre avpresset det en liten bevilgning til forsvaret, at da skulde det være en straff for «de rike» i form av en forhøielse av inntektsskatten! På sitt budgett som vokste med hundreder av millioner hadde det aldri plass til forsvaret!

Og når Arbeiderbladet nu prøver å innbille folket, at det er høire som har forsømt forsvaret så bør bladet huske, at første post på arbeiderpartiets valgprogram 1930 lød — —

Full av væbning.

I 1939 fremsatte partiets representanter Monsen, Olsen-Hagen og Sæter i Stortinget sitt forslag:

«Hæren og marinen med administrative organer, skoler, land- og kystfestninger m. v. nedlegges.»

I de forutgående debatter truet den mann, som senere i næsten 5 år og like til det siste var Norges forsvarsminister, Fr. Monsen, med at hvis vi vilde forsvare fedrelandet med våbenmakt

«da vilde ikke arbeiderne legge våbnene ned, men de vilde vende dem den annen vei» og

«at den revolusjonære arbeiderklasse reisér sig for å slå makten ut av hendene på slike eventyrpolitikere.»

Jeg er sikker på, at han ikke hadde rett til å si dette på de norske arbeideres vegne. Her som i Finland vilde det sikkert bli et forsvinnende mindretall som vilde bli forrædere mot sitt eget land i kamp. Men han sa det i hvert fall på arbeiderpartiets vegne.

Så sent som i 1936 — da krigsskyene alt hang tunge over verden — sa partiets parlamentariske fører, Støstad, at høire var

«et oprustnings- og militariseringsparti»

i motsetning til arbeiderpartiet

«som hevder fred og nedrustning,»

og han forsikret

«at det mellem disse to partier ikke finnes noe grunnlag for en samling om løsning av forsvarsspørsmålet.»

Og De, statsråd Torp, partiets formann, sa i samme møte, at det var

«en forbrytelse overfor det norske folk»

å skape den opfatning

«at det er mulig i vårt land å skape en krigsarmé og en krigsflåte.»

Jeg har intet ønske om å rippe op i fortiden, en meget nær fortid. Høire har i min tid alltid ønsket samarbeide om forsvaret og gjør det fremdeles. Men det er ikke ærlig og ikke gagnlig for saken, at socialistpressen søker å forvrengte kjensgjerningene, slik som den i det siste halve år har gjort.

«Norges rikeste mann» kalte Arbeiderbladet mig. Neppe. For øvrig er vel «rigdom» et noe tvilsomt begrep, når finansministeren ikke levner mig, efter 33 års arbeide, så stor nettoinntekt som min

ynge visergutt. Men bladet insinuerer, at vi «kapitalister» ikke vil gjøre vår plikt. Derfor morer det mig å gjøre Dem, hr. finansminister, opmerksom på, at jeg og mine bedrifter, i en årrekke har betalt omkring 1 pct. — en hundredel av hele kongeriket Norges inntektskatt. Det er med noen stolthet jeg gjør det. Jeg vilde gjøre det med større glede, hvis det virkelig var et effektivt bidrag til landets trygging, og ikke bare et forgjeves offer til et inflatorisk budgett — som ikke fører til målet.

Arbeiderbladet spør, om Aftenposten taler på mine vegne. Nei. Og heller ikke jeg taler på mine egne vegne. Jeg har lagt frem mine egne tall som eksempel, fordi et faktisk eksempel med tall fra det virkelige liv best klargjør virkningene av dette skattesystem, som de færreste både av publikum og politikere har gjort sig noe klart bilde av. Man vil kanskje svare, at det er et ytterliggående eksempel — men det forandrer ikke prinsippet. Og de som nu føler sig trygge kan være sikre på, at når de store er spist op, kommer turen til de mindre og små.

Ikke på egne, men på bedriftslivets vegne spør jeg Dem, hr. finansminister: Har De og Deres eksperter tenkt igjennem disse virkninger? Det er jo fra min virksomhet De vesentlig tar disse penger; for min personlige fortæring, selv innbefattet veldedighet, kunst og kultur og annen «frivillig beskatning», som forlanges av en mann i min stilling, utgjør jo en meget liten del av min skattbare inntekt.

Og på næringslivets vegne spør jeg Dem: Vil De virkelig gjennomføre en sådan, selv i krigsførende land uhørt finanspolitikk, i Norge som ennu ikke er i krig? Hvad vil De da gjøre, hvis vi kommer i krig? Forholdene har gitt Dem, finansminister og arbeiderpartiets formann, diktatorisk makt over oss alle — Deres politiske og menneskelige ansvar blir derefter.

Ærbødigst

Joh. H. Andresen.

Notisen nr. 22
26 januar 1940.

At arbeiderpartiet vil fralegge sig mest mulig av ansvaret for landets beredskap under denne situasjon, kan vi så godt forstå. Men det vil neppe lykkes ved en prosedyre som minner om krangel på en planketomt. Her er et eksempel fra igår:

«Det er ikke vi, men andre som søker å løpe fra ansvaret. De borgerlige partiene har hatt og har flertallet i Stortinget. Helt til 1935 hadde de også regjeringsmakten og regjeringsansvaret, bortsett fra et par-tre uker i 1928. Enda søker de å legge skylden på arbeiderpartiet for sin egen militærpolitikk!»

De borgerlige partier, ja. Men det er ingen som påstår at de borgerlige partier har stått på den annen side i dette spørsmål. Et borgerlig parti som heter venstre har minst like så megen skyld i ulykken som arbeiderpartiet. Det er disse to partier som har hatt flertallet og sammen ødelagt landets forsvar. Hverken Tranmæl eller Mowinckel blir istand til å innbille det norske folk noe annet. For arbeiderpartiet var det program og tro — for venstre var det feighet og mangel på linje. De uensartede premisser førte til samme mål, og det er dette mål, velgerne skal uttale sig om til høsten, om vi våger å tenke så langt frem i tiden.

Også Arbeiderbladet finner det for drøyt å fralegge sig all skyld. Lenger nede i artikkelen heter det:

«Vi skal erkjenne at vi har sett noe for lyst på den internasjonale situasjon. Vi trodde ikke på det forfall vi har været vidne til: at land efter land skulde bli berøvet sine frie forfatninger og gjort avhengig av et utålelig voldsdiktatur. Det er dette som har forstyrret likevekten og ført verden op i det nuværende uføre.»

Bladet trodde ikke, nei. Men det første diktatur vi fikk var det russiske, og husker vi ikke meget feil, gikk arbeiderpartiet med full musikk inn for dette proletariats diktatur, det blev fremstillet som et frihetens paradis i sammenligning med det redselsfulle folkestyre, vi trellet under her i landet. Og selv efter at partiet i formen sa sig løs fra bolsjevismen, har det norske arbeiderparti hele tiden bygget sin avrustningspolitikk på den fundamentale sannhet, at det aldri kunde komme noen fare fra øst, og at Sovjet-diktaturet adskilte sig fra alle andre deri, at det var arbeidernes diktatur,

synelatende Arbeiderbladet over alle grenser og inn i den store forvirring.

At arbeiderpartiet vil fralegge sig mest mulig av ansvaret for landets beredskap under denne situasjon, kan vi så godt forstå. Men det vil neppe lykkes ved en prosedyre som minner om krangel på en planketomt. Her er et eksempel fra igår:

«Det er ikke vi, men andre som søker å løpe fra ansvaret. De borgerlige partiene har hatt og har flertallet i Stortinget. Helt til 1935 hadde de også regjeringsmakten og regjeringsansvaret, bortsett fra et par-tre uker i 1928. Enda søker de å legge skylden på arbeiderpartiet for sin egen militærpolitikk!»

De borgerlige partier, ja. Men det er ingen som påstår at de borgerlige partier har stått på den annen side i dette spørsmål. Et borgerlig parti som heter venstre har minst like så megen skyld i ulykken som arbeiderpartiet. Det er disse to partier som har hatt flertallet og sammen ødelagt landets forsvar. Hverken Tranmæl eller Mowinckel blir istand til å innbille det norske folk noe annet. For arbeiderpartiet var det program og tro — for venstre var det feighet og mangel på linje. De uensartede premisser førte til samme mål, og det er dette mål, velgerne skal uttale sig om til høsten, om vi våger å tenke så langt frem i tiden.

Også Arbeiderbladet finner det for drøit å fralegge sig all skyld. Lenger nede i artikkelen heter det:

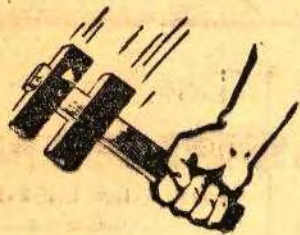
«Vi skal erkjenne at vi har sett noe for lyst på den internasjonale situasjon. Vi trodde ikke på det forfall vi har været vidne til: at land efter land skulde bli berøvet sine frie forfatninger og gjort avhengig av et utålelig voldsdiktatur. Det er dette som har forstyrret likevekten og ført verden op i det nuværende uføre.»

Bladet trodde ikke, nei. Men det første diktatur vi fikk var det russiske, og husker vi ikke meget feil, gikk arbeiderpartiet med full musikk inn for dette proletariats diktatur, det blev fremstillet som et frihetens paradis i sammenligning med det redselsfulle folkestyre, vi trellet under her i landet. Og selv efter at partiet i formen sa sig løs fra bolsjevismen, har det norske arbeiderparti hele tiden bygget sin avrustningspolitikk på den fundamentale sannhet, at det aldri kunde komme noen fare fra øst, og at Sovjet-diktaturet adskilte sig fra alle andre deri, at det var arbeidernes diktatur, og at dets hovedprogram var fred mellom menneskene.

Helt til ifjor sommer slet Arbeiderbladet for disse dyre sannheter, og da de russiske tropper gikk over den finske grense, gikk til-

Aftenposten nr. 44.
25 januar 1940.

Flukten fra ansvaret.

I Arbeiderbladet finner vi følgende argument:

«Hvad var det de efterlot sig de partiene som før hadde sittet ved makten og som hadde bekjent sig til forsvaret? Jo, et stort hylster, men uten særlig innhold. Det vesentlige var et stort lønnsbudgett til et befal som hadde lite eller intet å bestille. Men lønningene sine passet de på.»

Som man ser forsøker regjeringsorganet å kaste skylden for forsømmelsen av forsvaret over på de partier «som hadde bekjent sig til forsvaret». De som hadde bekjent sig mot forsvaret er derimot skyldfrie.

Hvem var det som hadde sørget for at hylsteret var tomt? Hvem var det som hadde stemt imot bevilgninger til materiell og øvelser? Hvem var det som hadde sørget for at befalet fikk så lite å gjøre, til tross for at befalet uavlatelig bad om å få mere øvelser, mere å gjøre? Hvem var det som fremtvang en ny hærordning som forutsatte at masser av befal skulde ta avskjed? Hvem var det som år etter år agiterte mot forsvaret, mot militære øvelser, for militærnektelse o. s. v.? Hvem gikk med det brukne gevær?

Alle vet hvem det var. Og allikevel forsøker den skyldige sig med slikt fusk som i citatet ovenfor. Sjelden har vi sett et så ynkelig forsøk på å løpe fra sin fortid og sitt ansvar.

Under trontaledebatten var både hr. Mowinckel og hr. Madsen istand til med tall og svart på hvitt å dokumentere, at deres respektive partier slett ikke hadde stelt så ilde med forsvaret. For hr. Mowinckel gjaldt det om å redde skinnen for Venstre og hr. Madsen hadde den samme oppgave for Arbeiderpartiet, og begge herrer kom som en kunde vente til resultater som de var godt fornøyd med. Hr. Mowinckel slo fast, at der var ingen nevneverdig forskjell i klingende mynt mellom de respektive partiers forhold til forsvaret.

Det heter at tall kan ikke lyve, men dermed er det jo heller ikke

regjering til den annen, så er det bare halve sannheten. Det forteller nemlig ingen ting om hvilke forslag om større bevilgninger som har været fremsatt i årenes løp, og som er blitt nedstemt av Venstre og Arbeiderpartiet i skjønn forening. Hvert eneste år har Høires representanter i Stortinget talt forsvarets sak så godt de formådde, bedt for det og fremsatt forslag om absolutt nødvendige forbedringer og bevilgninger. De talte for døde ører dessverre, og de fikk nedstemt alt de foreslo. Det kunde drele sig om en førstebevilgning til gassmasker for våre soldater, om reparasjon av et par livsfarlige ubåtmotorer, om litt mer til klær og sko for våre soldater, om noen hundre tusen til ammunisjon, — likegyldig hvad det var og hvor nødvendig det var, alt blev nedstemt. Sett i lys av det som senere er skjedd, av de bevilgninger som nu må gis hals over hode, er jo den sløvhed som de radikale partier har vist i forsvarssaken gjennom mange år et tåpelighetens fantastiske monument over deres kortsynthet og lett-sindighet.

Når hr. Mowinckel gir det utseende av at Venstre igrunnen har været like generøs mot landets vern som Høire, så kan det ikke være av veien å minne om at Venstre alltid har gått i spissen når det gjaldt å skape nye forsvarsordninger som kostet minst mulig og var så lite effektive som mulig. Den ordning vi nu har er Venstres verk, og det er i første rekke ansvarlig for at den, mens det ennå var tid til det, heller ikke blev gjennomført efter sine forutsetninger. Og så kort minne har vel ikke folk, at også Arbeiderpartiet kan regne med å få innbilt dem, at det har en nogenlunde anstendig fortid i for-

svarsspørsmålet. Vi hadde intet forsvar hatt idag, om Arbeiderpartiet og den nuværende regjering hadde fått sin vilje. Et av de første forslag den fremsatte efter sin tiltreden gikk ut på å sløife våbenøvelsene. Det er ikke lenger siden enn at vi alle minnes det da Forsvarsdepartementet nektet de vernepliktige officerers forening utlån av en smule materiell til frivillige instruksjoner. Ikke engang felttelefonapparater måtte man få låne.

Der er ingen som venter av Venstre og Arbeiderpartiet at de skal stå frem i kordøren og bekjenne sine synder, at de tok feil, og at de angret storligen. Heller ikke at de skal tilstå at vi nu må overanstrenge vår økonomi over alle grenser for iallfall å skaffe tilveie endel av det vi burde ha hatt for lenge siden. Men det man med rimelighet kan kreve av dem er at de ikke prøver på å stase op sin fortid. Planmessig og målbevisst har Arbeiderpartiet forsøkt å utrydde den smule forsvarsvilje som var igjen i landet og Venstre har ved sin passivitet ydet det virkningsfullt hjelp.

Flukten fra ansvaret.

I Arbeiderbladet finner vi følgende argument:

«Hvad var det de efterlot sig de partiene som før hadde sittet ved makten og som hadde bekjent sig til forsvaret? Jo, et stort hylster, men uten særlig innhold. Det vesentlige var et stort lønnsbudgett til et befall som hadde lite eller intet å bestille. Men lønningene sine passet de på.»

Som man ser forsøker regjeringsorganet å kaste skylden for forsømmelsen av forsvaret over på de partier «som hadde bekjent sig til forsvaret». De som hadde bekjent sig mot forsvaret er derimot skyldfrie.

Hvem var det som hadde sørget for at hylsteret var tomt? Hvem var det som hadde stemt imot bevilgninger til materiell og øvelser? Hvem var det som hadde sørget for at befalet fikk så lite å gjøre, til tross for at befalet uavlatelig bad om å få mere øvelser, mere å gjøre? Hvem var det som fremtvang en ny hærordning som forutsatte at masser av befall skulde ta avskjed? Hvem var det som år etter år agiterte mot forsvaret, mot militære øvelser, for militærnektelse o. s. v.? Hvem gikk med det brukne gevær?

Alle vet hvem det var. Og allikevel forsøker den skyldige sig med slikt fusk som i citatet ovenfor. Sjelden har vi sett et så ynkelig forsøk på å løpe fra sin fortid og sitt ansvar.

Under trontaledebatten var både hr. Mowinckel og hr. Madsen istand til med tall og svart på hvitt å dokumentere, at deres respektive partier slett ikke hadde stelt så ilde med forsvaret. For hr. Mowinckel gjaldt det om å redde skinnet for Venstre og hr. Madsen hadde den samme opgave for Arbeiderpartiet, og begge herrer kom som en kunde vente til resultater som de var godt fornøyd med. Hr. Mowinckel slo fast, at der var ingen nevneverdig forskjell i klingende mynt mellom de respektive partiers forhold til forsvaret.

Det heter at tall kan ikke lyve, men dermed er det jo heller ikke sagt at de forteller hele sannheten. Og når det hevdes, at forsvarsbevilgningene ikke har vist noen større forskjell fra den ene

regjering til den annen, så er det bare halve sannheten. Det forteller nemlig ingen ting om hvilke forslag om større bevilgninger som har været fremsatt i årenes løp, og som er blitt nedstemt av Venstre og Arbeiderpartiet i skjønn forening. Hvert eneste år har Høires representanter i Stortinget talt forsvarets sak så godt de formådde, bedt for det og fremsatt forslag om absolutt nødvendige forbedringer og bevilgninger. De talte for døde ører dessverre, og de fikk nedstemt alt de foreslo. Det kunde dreie sig om en førstebevilgning til gassmasker for våre soldater, om reparasjon av et par livsfarlige ubåtmotorer, om litt mer til klær og sko for våre soldater, om nogen hundre tusen til ammunisjon, — likegyldig hvad det var og hvor nødvendig det var, alt blev nedstemt. Sett i lys av det som senere er skjedd, av de bevilgninger som nu må gis hals over hode, er jo den sløvhet som de radikale partier har vist i forsvarssaken gjennom mange år et tåpelighetens fantastiske monument over deres kortsynthet og lett-sindighet.

Når hr. Mowinckel gir det ut-seende av at Venstre igrunnen har været like generøs mot landets vern som Høire, så kan det ikke være av veien å minne om at Venstre alltid har gått i spissen når det gjaldt å skape nye forsvarsordninger som kostet minst mulig og var så lite effektive som mulig. Den ordning vi nu har er Venstres verk, og det er i første rekke ansvarlig for at den, mens det ennå var tid til det, heller ikke blev gjennomført efter sine forutsetninger. Og så kort minne har vel ikke folk, at også Arbeiderpartiet kan regne med å få innbilt dem, at det har en nogenlunde anstendig fortid i for-

svarsspørsmålet. Vi hadde intet forsvar hatt idag, om Arbeiderpartiet og den nuværende regjering hadde fått sin vilje. Et av de første forslag den fremsatte efter sin tiltreden gikk ut på å sløife våbenøvelsene. Det er ikke lenger siden enn at vi alle minnes det da Forsvarsdepartementet nektet de vernepliktige officerers forening utlån av en smule materiell til frivillige instruksjoner. Ikke engang felttelefonapparater måtte man få låne.

Der er ingen som venter av Venstre og Arbeiderpartiet at de skal stå frem i kordøren og bekjenne sine synder, at de tok feil, og at de angrer storligen. Heller ikke at de skal tilstå at vi nu må overanstrenge vår økonomi over alle grenser for iallfall å skaffe tilveie endel av det vi burde ha hatt for lenge siden. Men det man med rimelighet kan kreve av dem er at de ikke prøver på å stase op sin fortid. Planmessig og målbevisst har Arbeiderpartiet forsøkt å utrydde den smule forsvarsvilje som var igjen i landet og Venstre har ved sin passivitet ydet det virkningsfull hjelp.

Natien m. 20
24 januar 1940.

Ey, ey — der ser jeg ham komme!

Arbeiderbladets redaktør skriver uten blusel etter hjemkomsten fra Finnland:

«For øieblikket ser det svart ut. Men det vil atter lysne. Efter natt følger dag. Demokratiet vil seire over diktaturet og socialismen over kapitalismen. Da vil spørsmålet om nedrustning og avvæbning og om mellomfolkelig samarbeide, altså om rettstankens seier, atter bli aktuell politikk. Og der ligger vår trygghet og fremtid. For å nå dit må vi regne med stillingen slik den er og de maktfaktorer vi står overfor. Det er på realitetens sterke grunn vi skal arbeide, kjempe og seire.»

Under trontaledebatten fremstod statsminister Nygaardsvold og bekjente, at hans regjering og parti hadde sett feil i spørsmålet om landets forsvar og den utenrikspolitiske situasjon. Men noen konsekvenser av dette feilsyn aktet han ikke å ta.

— Dette feilsyn har riktignok ledet til forsømmelser, som kan komme til å koste oss vår selvstendighet — men alt tatt i betraktning, så er det ikke mere å snakke om. Det er — som Arbeiderbladet sier — «ingen særlig hensikt i å snakke om den snøen som falt ifjor»!

Derimot den snøen som skal falle, når kapitalismen (i Finnland?) er knekket, den er regjeringens organ allerede ferdig til å snakke om. Da vil spørsmålet om nedrustning og avvæbning samt mellomfolkelig samarbeide atter bli aktuell politikk. Da skal der arbeides på «realitetenes sterke grunn».

Jo, vi kjenner mannen og programmet igjen. Og får han en gang nåde til å narre partiets fremste menn så langt inn i ansværløsheten, at de på ny må stå frem for nasjonalforsamlingen og be om undskyldning for å ha satt landet i livsfare, så vet den store veiviser hvad han har å gjøre. Han tar et overblikk over gamle budgetter og påviser med egenhendig pekefinger, at det var ikke bedre med forsvaret i gamle dager. Det vil si i de dager, da han og hans parti hindret andre regjeringer i å gjøre sin plikt.

Nationen nr. 11
13 januar 1940.

Årets trontale er holdt i et rolig sprog, den må næsten sies å være noe henimot en nervekur i disse tider. Men ro og enkelhet kan undertiden virke vel så tungt som kraftsatser. Og den som leser trontalen med eftertanke, vil få et klart inntrykk av, hvilket omslag der er foregått her i landet og av bakgrunnen for dette omslag.

Det er bare noen få måneder siden Norges Bondelag sendte sin henstilling til statsmaktene om å «ta med takk imot og organisere den frivillige vernekraft» som stillet sig til tjeneste for landet. Det blev et forferdelig opstyr i regjeringspressen, det var simpelt-hen fascismen som reiste hodet og vilde trosse en klar stortingsbeslutning! Nu kommer regjeringen selv og erklærer å ville ty til dette fascistiske skritt. Det heter i trontalen, at «det arbeides med en plan for frivillig militær-oplæring under Forsvarsdepartementets ledelse og kontroll». Erklæringen kommenteres ikke i Arbeiderbladet, og redaktør Tranmæl er reist til Helsingfors. — Pent og forsiktig peker også trontalen på de øvrige foranstaltninger, som situasjonen har gjort nødvendig. Det skjer ikke med brask og bram, men man aner larven fra de siste uker, da våre skyldige menn styrtet ned fra sine pasifistiske standpunkter. Nu har de gjennomgått hestekuren og bekjenner sig til den nye tro med en besindighet, man dessverre hittil har savnet.

I all sin stillferdighet er årets trontale kanskje den mest bemerkelsesverdige i vår selvstendighetstid. Den forteller om et folk som var på villspor men har fått landkjenning igjen. Nu er det bare spørsmål om tiden rekker til —.

4 januar 1940.

Hvad skal vi gjøre?

Av kaptein OLE REISTAD

Først nu er jeg blitt gjort oppmerksom på en artikkel av hr. Martin Skatvedt i Nationen nr. 295 med tittel «Det er i høieste grad aktuelt» hvori der rettes en opfordring til mig om å anviser hvor folket kan bringe sitt offer til et aktivt forsvar og hvad der skal ofres.

Å gi et tilfredsstillende svar på denne opfordring kan kun gjøres av dem som har landets styre i sin hånd. Personlig har jeg ingen innflytelse på dette eller kjenner noe nærmere til de forholdsregler og planer som er truffet, bortsett fra de stadige forsikringer fra regjeringshold om at der gjøres alt hvad gjøres kan for landets forsvar.

En ting er i alle fall sikkert, at den oppgave å gjenreise det norske forsvar krever et samlet og enig folk som er fast bestemt på hurtigst mulig å etablere de maktmidler som er overkommelige for den truende situasjon vi nu står overfor.

De tider er dessverre forlengst forbi da man enkeltvis i en snarvending kunde smi sine våben og for øvrig med gårdsredskaper og tømmervelter by en inntrengende fiende alvorlig motstand.

Uten moderne utstyr blir vår militære motstandskraft sørgelig sped og vi er da dømt på forhånd.

Derfor trenges der nu selvsagt efter den forferdelige forfallsperiode vårt forsvar har gjennomgått først og fremst moderne våben og materiell, så våre avdelinger kan få det fornødne tekniske utstyr som er uomgjengelig nødvendig ved moderne krigsførsel.

Når det synes å råde enstemmighet om at hver dag nu er kostbar og ytterligere utsettelse med å anskaffe dette materiell for en stor del må bestilles fra utlandet hvor man ved en ytterligere utsettelse av saken i beste tilfelle bare opnår stigende priser og forlengede leveringstider, så er det med stigende forferdelse man ser dagene og ukene går uten at de militære fagchefer

krav om midler for disse bestillinger blir innstemt.

Det er landets ledelse som forlengst burde ha gitt de signaler som hadde anvist hvert enkelt individ i landet dets plass i det kjempeløft som nu må tas for landets vern og finne utløsning for de krefter som nu beveger sig i folkedypet.

Er det virkelig så at Stortinget må til for at disse penger kan bli stillet til disposisjon, så er det en forbrytelse mot vårt folk at dette ikke forlengst er blitt sammenkalt.

Det er så vidt store summer det her dreier sig om at privat offervillighet neppe vil kunne føre frem og i alle tilfelle ta for lang tid.

Det er kun de bevilgende myndigheter som her kan si det forløsende ord, og la det nu bli sagt med et slikt hjertelag og tyngde at ingen er i tvil om hvorledes Norge reagerer når dets selvbestemmelsesrett og frihet trues og den brutale makt synes å skulle bli enerådende.

Foreløbig kan jeg derfor bare gi Dem, hr. Skatvedt, det råd å holde Dem selv i toppform og ved nærmeste skytterlag kontrollere at skyteferdigheten er i orden inntil våre myndigheter forhåpentlig i løpet av kort tid kommer i takt med folkekravet og kan gi en bedre anvisning.

Ole Reistad.

9 Desember 1939.

Vi sakser fra «Nationens leder
2. ds.:

«Hva tenker de nu om sig selv
de nordmenn som har hindret
landet i å skaffe sig det forsvar,
som kunde sikre vår fremtid?

De skal ikke komme og påstå,
at det nytter ikke.

Det er nettop det, det kunde
gjort.

Vi har ingen fiender langs
grensen. Den som vil krenke oss,
har lang og vanskelig vei. Vi
kunde været rustet, det lå in-
genlunde over våre evner, om vi
hadde besluttet, at en tilreisende
fiende skulde vi klare selv.
Det er til og med folk som sier,
at det skal bli vanskelig nok for
en angriper nu.

Men de mange som ikke vilde,
hadde overtaket. Det var lettere
å samle velgere på løfter om
samfunnsgoder og juletreffester.
Den som kunde love, at skatte-
ne skulde betales av andre, og
at penge skulde gå til alskens
trygder og bidrag, han fikk til-
slutningen.

De få som våget å kreve et
sterkt forsvar, blev fremstillet
som raringer. Nedrustningspres-
sen utpekte dem som militari-
ster og krigshissere, mange blev
beskyldt for å være facister el-
ler nazister — og Gud vet om de
var riktig fri for å sympatisere
med Nasjonal Samling!

De blev forfulgt med grovhe-
ter og utstøtt fra det gode sel-
skap.»

Tidens Tegn 193

21 aug. 1939.

Hvad var grunnen?

Den dramatiske utvikling av Danzigkonflikten har bragt problemet Norden en smule i bakgrunnen. I tre, fire dager har Europa levet i en nesten uutholdelig spenning, tanken på krig har slitt like brutalt på nervene som krigens mange utpekulerte virkemidler vil rasere alt av liv og verdier.

Oslo har i disse dagene vært samlingsstedet for en internasjonal kongress, som — sant å si nok så uventet — holdt på å få en tilknytning til begivenhetenes brennpunkt og det på en måte som kunde bli innledningen til en lysning på den storpolitiske himmel. Rime- lig nok har dette samlet interessen, så våre mer interne problemer har måttet ligge.

Men ikke før kongressens deltagere er reist, vil spørsmålet om nordisk samarbeid melde sig med fornyet styrke, fordi det er et sentralt problem i alle de skandinaviske lands politikk. Strengt tatt burde de nordiske kongressdeltagere hatt det i tankene i alle de dagene de har sittet sammen og drøftet verdensbegivenhetene og faren for krig.

I en samtale med Tidens Tegn har statsminister Stauning gitt uttrykk for adskillig optimisme omkring det nordiske samarbeid. Men det var ikke mulig å få ham til å peke på konkrete mål, ennå konkrete resultater, det hele innskrenket sig til et ønske om en nærmere „koordinasjon på visse begrensede områder". Av positive momenter innskrenket statsministeren sig til å nevne de felles nøytralitetsreglene, et produkt av nordisk samarbeidsånd som også utenriksminister Koht flere ganger har påberopt med stolthet.

I mellemtiden rykker krigen nærmere og nærmere, den kan være over oss hvad dag som helst. Hva er det egentlig som gjør at nordisk samarbeid og fellesskap ikke har satt sig andre og dypere spor? Biskop Berggrav har tillatt sig å etterlyse realitetene. Hvor er de, og hvorfor skal det være så umulig å få dem i et antall som monner? Vi føler oss ganske overbevist om at spørsmålet stilles nettop på den måten i alle de interesserte land. Den menige mann overalt i Norden har vanskelig for å forstå at det nordiske samarbeid selv i denne skjebnesvangre situasjon ikke er kommet utover de ab-

samme politiske grunnsyn. Også innen den finske regjering er dette grunnsynet sterkt representert. Man skulde tro at dette moment vilde gjøre det lettere å finne former for et fruktbart samvirke. Særlig i betraktning av at regjeringene i denne sak ikke bare vilde være talsmenn for sine partier, men for hele opinionen i sine hjemland.

Men, av en eller annen grunn er det altså ikke slik. Svenska Dagbladet anstillet forleden noen pessimistiske betraktninger omkring Norges forsvar, som ikke var i den forfatning som kunde gjøre et samarbeid gjensidig tilfredstillende. Dette kan være riktig nok. Men har spørsmålet vært drøftet mellom den norske og svenske regjering? Og hvad er det som er til hinder for at det fra norsk side blir truffet foranstaltninger som kan lette en ordning? Eller tror man at Norden er sikret i og med de felles nøytralitetsregler?

Göteborgs Handels och Sjöfartstidning pekte i en redaksjonsartikkel forleden på de store vanskeligheter som Sverige var stillet overfor ved anskaffelse av militærfly. Det som var å få på det europeiske marked var de mindre effektive typene, som leverandørene ikke selv hadde bruk for. „Det beste er derfor", sier bladet, „å være sin egen leverandør; det er den veien vi før eller senere må gå".

Problemet er like aktuelt for oss, vi har nevnt det som et enkelt eksempel på de mange felles vanskeligheter, som under en mer fremsynt statsledelse kanskje kunde vært løst ved felles initiativ og felles tiltak.

met Norden en smule i bakgrunnen. I tre, fire dager har Europa levet i en nesten urtholdelig spenning, tanken på krig har slitt like brutalt på nervene som krigens mange utpekulerte virkemidler vil rasere alt av liv og verdier.

Oslo har i disse dagene vært samlingsstedet for en internasjonal kongress, som — sant å si nok så uventet — holdt på å få en tilknytning til begivenhetenes brennpunkt og det på en måte som kunde bli innledningen til en lysning på den storpolitiske himmel. Rime-
lig nok har dette samlet interessen, så våre mer interne problemer har måttet ligge.

Men ikke for kongressens deltagere er reist, vil spørsmålet om nordisk samarbeid melde sig med fornyet styrke, fordi det er et sentralt problem i alle de skandinaviske lands politikk. Strengt tatt burde de nordiske kongressdeltagere hatt det i tankene i alle de dagene de har sittet sammen og drøftet verdensbegivenhetene og faren for krig.

I en samtale med Tidens Tegn har statsminister Stauning gitt uttrykk for adskillig optimisme omkring det nordiske samarbeid. Men det var ikke mulig å få ham til å peke på konkrete mål, ennå konkrete resultater, det hele innskrenket sig til et ønske om en nærmere „koordinasjon på visse begrensede områder“. Av positive momenter innskrenket statsministeren sig til å nevne de felles nøytralitetsreglene, et produkt av nordisk samarbeidsånd som også utenriksminister Koht flere ganger har påberopt med stolthet.

I mellemtiden rykker krigen nærmere og nærmere, den kan være over oss hvad dag som helst. Hva er det egentlig som gjør at nordisk samarbeid og fellesskap ikke har satt sig andre og dypere spor? Biskop Berggrav har tillatt sig å etterlyse realitetene. Hvor er de, og hvorfor skal det være så umulig å få dem i et antall som monner? Vi føler oss ganske overbevist om at spørsmålet stilles nettop på den måten i alle de interesserte land. Den menige mann overalt i Norden har vanskelig for å forstå at det nordiske samarbeid selv i denne skjebnesvangre situasjon ikke er kommet utover de abstrakte talemåters stadium.

De regjeringer som for øieblikket sitter ved roret i Sverige, Danmark og Norge representerer det

talsmenn for sine partier, men for hele opinionen i sine hjemland.

Men, av en eller annen grunn er det altså ikke slik. Svenska Dagbladet anstillet forleden noen pessimistiske betraktninger omkring Norges forsvar, som ikke var i den forfatning som kunde gjøre et samarbeid gjensidig tilfredstillende. Dette kan være riktig nok. Men har spørsmålet vært drøftet mellom den norske og svenske regjering? Og hvad er det som er til hinder for at det fra norsk side blir truffet foranstaltninger som kan lette en ordning? Eller tror man at Norden er sikret i og med de felles nøytralitetsregler?

Göteborgs Handels och Sjöfartstidning pekte i en redaksjonsartikkel forleden på de store vanskeligheter som Sverige var stillet overfor ved anskaffelse av militærfly. Det som var å få på det europeiske marked var de mindre effektive typene, som leverandørene ikke selv hadde bruk for. „Det beste er derfor“, sier bladet, „å være sin egen leverandør; det er den veien vi før eller senere må gå“.

Problemet er like aktuelt for oss, vi har nevnt det som et enkelt eksempel på de mange felles vanskeligheter, som under en mer fremsynt statsledelse kanskje kunde vært løst ved felles initiativ og felles tiltak.

Tidens Tegn nr. 233.

7 okt. 1938.

Hvor langt kan kirken gå i sin antimilitaristiske kamp?

Pastor Edwin: „Vi er først kristne, dernæst nordmenn“.

En appell til kirken om å gå inn for freden ved å hevde den absolutte pasifisme.

Pastor E. Edwin holdt igår i Ingeniørenes Hus foredrag om „Kirken og krigen“. Han understreket innledningsvis, at han var absolutt pasifist og at han anså dette for å være det eneste standpunkt en kristen kunde innta, så sant han vilde følge Kristi lære.

— Jesus var allikevel ingen samfundsnihilist, uttalte pastoren. Han var lojal overfor sin tids myndigheter så lenge de ikke kom i konflikt med Guds lov og vilje. Kristendommens og kirkens stilling her i verden var ikke nasjonalistisk, den var og måtte være *overnasjonal*. Dette fremgikk efter talerens opfatning klart og tydelig av Jesu egne ord ved de forskjelligste anledninger, bjergprekenen f. eks.

Vi må føle oss, uttalte pastoren, først som kristne, dernest som nordmenn. Og vi må ta konsekvensen av dette i vårt daglige liv.

Men hvad er så grunnen til at kirken nesten gjennom hele historien har stått i de haltende kompromissers tegn og atter og atter vel-signet våbnene, samtidig som den har preket „fred på jorden?“ spurte pastoren videre. Den dypest liggende årsak til denne tragiske synkverving ligger i det faktum, at det egoistiske naturinstinkt tross alt gjør sig sterkere gjeldende enn evangeliet. Dette instinkt, denne ulv i fåreklær, optrådte dessuten i så

mange forvirrende forklædninger som: nasjonal ære, selvopofrelse, borgerplikt o.s.v. Også forbindelsen mellem kirke og stat hadde sin store andel i skylden for dette bedrag. Skulde kirken fylle sin opgave her i livet måtte det her inntre en radikal forandring.

På grunn av sin overnasjonale stilling i verden må kirken nu være med på å rive ned så mange nasjonale skranker og så megen nasjonal egoisme som mulig. Den kristne måtte derfor nekte enhver befattning både med våbenrustninger og med krig. Og han konkluderte:

Nettop nu efter firemaktskonferansen i München er det nødvendig at kirken av all kraft setter inn efter denne linje. Vel finnes det ikke en eneste opriktig pasifist som ikke gleder sig over at denne konferanse fikk forskånet Europa for en verdenskrigs ubeskrivelige ulykker og redsler. Men efter festrus følger gjerne søvn. Det vi nu fremfor alt må vokte oss for å tro er at nu er alt såre godt. Nu gjelder det å holde sannheten klart for øie, det nemlig, at alt slett ikke er såre vel. Det som er skjedd er faktisk bare et lite innsnitt på toppen av den europeiske byld. Vi har fått en avspenning, men ingen helbredelse. Hele den ekle betennelsen sitter der fremdeles. Nu har derfor kirken sin alvorlige besøkestid.

' *Dagbladet* ' nr. 82.
7 april 1938.

Forsvarsforbund ikke drøftet på utenriks- ministermøtet.

Men modernisering av nøitralitetsreglene og forsyningsspørsmålet.

KØBENHAVN idag.

Aftenbladet har i Helsingør nyt-
tet høvet til å intervjuer utenriks-
minister dr. Munch på hjemve-
fra møtet i Oslo og har bedt ham
utdype et par punkter av kommu-
nikéet som blev utsendt i Oslo igår.

— La mig straks slå fast, sier dr.
Munch, at et forsvarsforbund, altså
en forpliktelse til å hjelpe hveran-
dre i tilfelle av et angrep ikke har
vært på tale. Den ko-ordinasjon på
visse områder som Sandler nevnte
dreier sig bare om spesielle ting til
vern om vår nøitralitet som vi også
har drøftet, men som jeg ikke har
lov til å nevne noe om.

— Hvad går moderniseringen av
de felles nøitralitetsregler ut på?

— Det er likesom i 1912 bare
foranstaltninger som er nødvendi-
ge i tilfelle av krig, svarer mini-
steren. Moderniseringen består i
at vi også har tatt hensyn til de
våben som er opstått i mellomti-
den, de moderne fly, undervanns-
båter osv.

— Hvordan er det økonomiske
planleggingsarbeid for innbyrdes
hjelp mellom de nordiske land un-
der krig?

— Der har vi især drøftet pro-
blemet om forsyning. Hvert land
skal sikre sig så stort lager som
mulig av de varer som det særlig
legger vekt på.

— Og Folkeforbundet?

— Vi fire utenriksministre er
enig om at Norden bør fortsette
arbeidet på å skape en rettsorgani-
sasjon, som omfatter alle stater,
men vi er ikke blinde for de van-
skeligheter som tårner sig op ved
anvendelsen av de forskjellige be-
stemmelser. Det er klart at vi vil
ta hensyn til de erfaringer som er
gjort.

Swagrev m. 82

7 april 1938.

Martin Tranmæl agiterer for nøytralitetsvernet.

Men tror ikke på „en ubetinget
norsk nøytralitet“?

Redaktør Martin Tranmæl har holdt foredrag i Bergen om den internasjonale situasjon og arbeiderbevegelsens forhold til den. Han kom her ifølge referatet i «Dagen», med uttalelser som vi finner ganske opsiktsvekkende, selv om de ikke er forbausende.

Det heter i referatet bl. a.:

Vårt land må stille sig på Folkeforbundets grunn sterkere enn før, selv om dette er svakt. Det representerer en idé og kan brukes til å samle de frihetselskende demokratiske land mot den fascistiske voldspolitik. Alle er vel enige om å oprettholde vår nøytralitet, men i samforstand med de øvrige nordiske land og på Folkeforbundets grunn. En ubetinget nøytralitet har ingen verdi, og kan bli til støtte for de fascistiske lands voldspolitik. Nøytralitetsbegrepet har sin begrensning i den situasjon vi lever under idag.

Det er nødvendig å tenke på vaktholdet langs vår lange kyst i den situasjon vi er i. Det er ikke spørsmål om opprustning. Det gjelder bare å fylle de største huller i vårt nøytralitets vern. Det er våre gutter, som sendes ut på vak-

ten, og de må ha båter, mat og utrustning. Vi lever i ulvetider og vil ta forholdsregler til å beskytte og trygge våre knutepunkter. Arbeiderorganisasjonene må medvirke her.

Det økonomiske samarbeide i Norden kan bli av avgjørende betydning under en krig. Videre er det nødvendig å komme til en enig nordisk nøytralitetspolitikk. Men tanken om et nordisk forsvarsforbund er ikke aktuell, og det kan være farlig å reise den.

Vi må forsvare vår frihet og våre rettigheter, og først og fremst se hvad vi selv kan gjøre og ikke bare være oss selv nok her. Arbeiderbevegelsen skal stå i spissen for dette frihets- og forsvarsarbeide.

Agitasjonen for styrkelse av nøytralitetsvernet er, som man ser, klar nok. Det kan man, ihvertfall etter referatet å dømme, ikke si om stillingen til nøytralitetsspørsmålet. Forhåpentlig vil utenriksministermøtet bidra til å få linjene trukket klarere op her.

"Havane" m. 84
7 april 1938

Nordisk nøytralitet.

Martin Tranmæl holder agitasjonsforedrag for forsvaret. Man gnir sig i øinene. Men det er sant nok. Og han skal være velkommen blandt oss.

Men så gjelder det å ha linjene klare for utenrikspolitikken. Vi styrker ikke forsvaret for å være med i krig hvis ulykken bryter løs. Vi gjør det for å verne om vår nøytralitet. På dette punkt er Tranmæl ikke klar i de uttalelsene som er referert idag. Klinger det litt igjen av ideen om å opgi noe av vår nøytralitet til fordel for «et forbund av venstreorienterte stater»? Den tonen bør snarest dø ut.

Utenriksministermøtet i Oslo i disse dager klarer vel op i begrepene. Hensikten med møtet er nettop å utdype og festne en nøytralitetslinje som svarer til forholdene i Europa idag.

Utenriksminister Sandler har gått så langt som til å foreslå en viss koordinasjon av de nordiske lands militære tiltak. Det finner vi rimelig og fornuftig. Noe egentlig forsvarsforbund er det visst ingen som for tiden tar sikte på. Og vi mener for vår del at det er riktig å fare med lempe her. Vi kan gjøre det desto tryggere, fordi der er og vil være et så dominerende interessefelleskap at det i en gitt situasjon vil virke avgjørende.

«Göteborg Handels- og Sjöfartstidningen» konkluderer kort og konsist en artikkel med disse ordene:

In summa: Sträng neutralitet är vår politiks rättesnöre. All samverkan med våra nordiska grannstater skall fotas därpå. Vår neutralitet skall vara allsidig, uppriktig och tveklös. Vi skola sätta in allt på dess hävdande.

Ja, det skal også være vår linje. Om den kan vi samles.

4 april 1950

Norden er en moralsk stormakt og skal bli verdens-samvittigheten.

Henrik Sørensen foreslår bl. a. et Hvide Kors som skal skaffe verden sannheten om Wien og finalmassakrene i Barcelona. — 11 kraftige punkter for aktuell nordisk fredspolitik.

Veldig tilstrømming til de absolutte krigsmotstanderes møte i Oslo igår. «I kappløpet mellom krigen og krakket, har krakket en chance til å komme først».

..Salen og galleriet i Deichmanskes foredragssal var stuende full igår kveld, da Norsk Forbund av absolutte krigsmotstandere presenterte seg for Oslo. En hel del måtte gå uten å få plass. Møtet var fortrinlig organisert og alle taler avviklet på et par timer.

Keiseren får alt.

Beth Werenskiold åpnet med Nordahl Griegs skjønnede dikt: «Krigsatt av fiender».

Dirigenten, ingeniør Chr. Vibe, kom i sin innledningstale inn på det gamle ord: Gi keiseren hvad keiserens

er og Gud hvad Guds er. Keiseren får snart alt og Vårherre må nøie seg med de smuler som faller av fra hans bord. Så lenge har man propet ungdommen med fraser om fedrelandet som høieste verdi, at keiseren overalt har fritt spillerum. De flyr som gribber i luften over land som deres keiser ikke engang er i krig med og slipper bomber over barn og blomster. Luther som sa: Det er ikke rådelig å handle mot sin samvittighet, har iallfall fått en moderne efterfølger i Niemöller, som ikke vil preke under politikontroll.

De absolutte krigsmotstandere vil ikke drepe tyrannen, men nekte ethvert samarbeid med ham. I 68 land har War Resisters International med-

lemmer. I mange land er organisasjonen forbudt, og rundt i Europa sitter ca. 500 av dens medlemmer i fengsel for sine meningers skyld. I et stort antall tilfeller har organisasjonen reddet dem fra barbariske straffer. Hjelpeorganisasjoner er opprettet på begge fronter i Spania, en koloni for barn er reist, og det kunde pekes på mange andre oppgaver. Organisasjonen er også et formidlingsinstitutt for idéer og knytter forbindelser over grensene. Man betjener seg av 14 sprog. Her gjelder ikke parti eller religion, det er et åndelig forsvar mot krig.

Res. kap. Edwin talte så om forholdet mellom

moral og krig.

Efter en mest mulig fordomsfri vurdering var han kommet til, at han for sin samvittighets skyld måtte motarbeide enhver form for våbenkrig. Den strider absolutt mot Jesu Kristi ånd, hvad han nærmere begrunnet gjennom bergprekenen og andre ord av Kristus. Krigen strider også mot den makt som er den kristne morals livsprinsipp, den helt usentimentale kjærlighet, fri for enhver sekttendens. Vold avler vold. Bare en god handling hos mig kan fremkalle en god handling hos min neste.

Snakket om forsvarskrig er en farlig moralsk fasade bak hvilken de mest djævelske ødeleggelseskrefter har funnet skjulested.

Vi kristne stilles overfor en ganske bestemt oppgave: på moralsk grunnlag å skape en folkereising mot enhver form for våbenkrig. En norsk folkereising for Norges fullstendige avrusting.

Han imøtegikk de almindelige fraser om innbruddstyven. «Vil du se på at det øves vold mot din hustru og dine barn». Her kan 3 innskyttelser gjøre sig gjeldende:

Instinktet, slå røveren til jorden.

Fornuften, som sier med henblikk på landets stilling: Voldsmannen råder over 30 ganger så mange krefter som du og kan bruke våben som du ikke er istand til å skaffe dig. Det eneste sikre er at du blir slått ned, og barn og hustru utsatt for mishandling efterpå.

Den tredje faktor er at min moralske samvittighet — og den anerkjenner jeg som det høieste

— ikke vil drepe voldsmannen med de hesligste motvåben, slik som det skjer i moderne krig. Dessuten er det ikke voldsmannen jeg kom til å drepe, men på den skjendigste måte håndverkere, læger, industriarbeidere, kontorfolk. Det er så motbydelig enkelt at man vanskelig kan forstå at et eneste normalt mannfolk i dette land vil gjøre det.

Vi kan ikke gjøre annet enn å følge vår samvittighet og legge våbnene ned. Nettop nu kunde det psykologiske øieblikk være inne til koldblodig og fryktesløst å si nei, vi vil ikke være medansvarlig i kapprustingen. Det er ingen skam, men den høieste ære å skape det nye æresbegrep: æren er på den nasjons side som kan beherske sin lyst til å slå igjen.

Krig er det uhensiktsmessigste av alt.

Dr. fil. Lilly Heber belyste krigen ut fra et mer alment humanistisk synspunkt. Krig er alt annet enn et hensiktsmessig middel til å løse interessekonflikter mellom landene imellem. Krig er en fortidslevning.

Den fredelige løsnings vei, som Nasjonenes Forbund sviktet i første omgang er en oppgave på lang sikt og må ikke opgis hverken i første, annen eller tredje omgang.

Bak oprustingen, gasmaskeagitasjonen, krigspsykosen, står en sterk kapitalmakt som har direkte økonomisk vinning av at krigen forberedes i alle land. Den blodige internasjonale, den lyssky kapitalmakt, er nu så avsløret, at vi begynner å få rede på dens virksomhet. Bak kulissene under hele verdenskrigen leverte den våben på begge sider og dikterte hvor de hadde lov til å kaste bomber. Rustingsindustrien har sitt interna-

**AKERS
SPAREBANK**

OPRETTET 1844

Hovedkontor: Grensen 3 — Oslo
Telefon 13970.

Forvaltningskapital 91 mill. kroner
Egne fonds 7.125 mill. kroner

► Mottar innskudd
► Bevilger lån

**RENSNING
FARVNING
PRESNING**

KUN FAGMESSIG ARBEIDE
HENTER TLF. 26464 BRINGER

HURTIGRENSEREN

KJEMISK RENSERI HØYDAHL-OHME-gården.

4. Nattens m: 75

30 mars 1938.

Forsvarsforbund.

Vi er for en gangs skyld enig med Arbeiderbladet, når det advarer mot et skandinavisk forsvarsforbund. Det er riktig at et slikt forbund vilde reise mange nye såvel innenrikspolitiske som utenrikspolitiske problemer og det er alvorlig fare for at det vil virke mot sin hensikt. De nordiske land har levet i vennskap og forståelse. Det er heldigvis ingen knute på tråden mellom noen av dem. For såvidt kunde det jo synes som om veien var ganske lett også til en nærmere forsvarsavtale. Men er det ikke tenkelig, ja likefrem sannsynlig at et forbund av den art nettop vil kunne fremkalle friksjoner som vi nu lykkelig undgår?

Saken har da heller ikke været under egentlig drøftelse her i landet. Derimot har den været behandlet av kjente svenske socialdemokrater som har gitt det sin tilslutning.

Og kommunistene i de nordiske land har plutselig fått det travelt med å agitere for nordisk forsvarsforbund i samarbeide med — Sovjet-Unionen! Det vilde naturligvis være et ypperlig middel til å bevare vår nøytralitet under en ny europeisk krig.

Men selv uten denne kommunistiske forbindelse er det meget tvilsomt om et organisert militært samarbeide mellom de nordiske land vilde være egnet til å styrke nøytralitetsbestrebelsene. Disse bestrebelse kan komme til å måtte ta forskjellig form i de forskjellige land, og det vil da sikkert ikke være noen fordel for det enkelte land å være bundet av fellesavtaler.

Nationen nr. 66
19 Mars 1938.

I vårt land som i mange andre lever der en art mennesker, som det er meget vanskelig å bli klok på. De utfordrer all verden når de er i stemning til det, men forutsetter alltid at ingen legger merke til utfordringen. De æreskjeller ethvert statsoverhode som handler anderledes enn de selv vilde gjort — uten å tenke på, at de ustanselig tegner et kulturbilde av sitt eget land. De er stadig på farten og avgir nye krigserklæringer mot fascismen og nazismen, men finner det kan være det samme både med øvelser og våben. En ubalansert flokk som alltid er like rasende og like avmektig —

Nu har typen en stor tid igjen. I disse dager kan den rope mot alle verdenshjørner hvor forferdelig man ordner det i Østerrike og hvor forferdelig man tenker å ordne det andre steder. Men der rases bare ut i luften, det er et kraftforbruk som er uten hensikt og uten mål. Når raseriet er over, blir det stille. Det faller ikke arten inn å reise krav — f. eks. om midler til å sette makt bak ord. Det hele blir spillkraft som ikke brukes til noe og heller ikke koster noe.

Det er derfor nærmest forbau-sende, at det er noen i flokken som i disse dager har regnet ut, at «arbeiderne og demokratiet kan redde Europa fra krig, hvis de setter alt inn på det.»

Hvad er det meningen å sette inn mot krigen?

Vi går ut fra det ikke er meningen å bruke kuler og krutt. Det blir det jo krig av.

Hvad er det så som skal settes inn mot krigen? Er det resolusjoner og protester med nye underskrifter. Har man glemt en eller annen som faktisk er skrivekyndig?

Og hvad er det man mener med de demokratiske staters innsats nu. Tror man f. eks. et land som Norge i all sin våbenløshet går inn for det røde Spania? Eller tror man våre naboer i øst eller vest er rede til det?

Demokratiet rummer alle opfatninger, det mobiliserer hverken mot rødt eller hvitt. Derfor er all tale om demokratiets reisning mot en eller annen bevegelse i Europa det oplagte vrøvl.

pa. De utfordrer all verden når de er i stemning til det, men forutsetter alltid at ingen legger merke til utfordringen. De æreskjeller ethvert statsoverhode som handler anderledes enn de selv vilde gjort — uten å tenke på, at de ustanselig tegner et kulturbilde av sitt eget land. De er stadig på farten og avgir nye krigserklæringer mot fascismen og nazismen, men finner det kan være det samme både med øvelser og våben. En ubalansert flokk som alltid er like rasende og like avmektig —

Nu har typen en stor tid igjen. I disse dager kan den rope mot alle verdenshjørner hvor forferdelig man ordner det i Østerrike og hvor forferdelig man tenker å ordne det andre steder. Men der rases bare ut i luften, det er et kraftforbruk som er uten hensikt og uten mål. Når raseriet er over, blir det stille. Det faller ikke arten inn å reise krav — f. eks. om midler til å sette makt bak ord. Det hele blir spillkraft som ikke brukes til noe og heller ikke koster noe.

Det er derfor nærmest forbau-sende, at det er noen i flokken som i disse dager har regnet ut, at «arbeiderne og demokratiet kan redde Europa fra krig, hvis de setter alt inn på det.»

Hvad er det meningen å sette inn mot krigen?

Vi går ut fra det ikke er meningen å bruke kuler og krutt. Det blir det jo krig av.

Hvad er det så som skal settes inn mot krigen? Er det resolusjoner og protester med nye underskrifter. Har man glemt en eller annen som faktisk er skrivekyndig?

Og hvad er det man mener med de demokratiske staters innsats nu. Tror man f. eks. et land som Norge i all sin våbenløshet går inn for det røde Spania? Eller tror man våre naboer i øst eller vest er rede til det?

Demokratiet rummer alle opfatninger, det mobiliserer hverken mot rødt eller hvitt. Derfor er all tale om demokratiets reisning mot en eller annen bevegelse i Europa det oplagte vrøvl.

A misbruke vårt demokrati på den måte vil det Gudskjelov ikke bli anledning til.

Tidens Tegn nr. 191
19 aug. 1938

Strudsen.

Regjeringens organ uttaler, at en artikkel som den i Tidens Tegn igår om et nordisk forsvarsforbund helst burde være uskrevet.

„Arbeiderbladet” gjør sig sikkert til tolk for en almindelig opfatning i vårt langmodige folk.

I Norge ansees det farlig å tenke på, hvad vi burde gjøre, hvis verden kom i krig. Krigen skal helst komme over oss som den i sin tid kom over Gunnar Knudsen, da han stod fortapt i beundring over den skyfri himmel. Eller over Oddmund Vik, da han midt under blokadekrigen fortalte Stortinget, at den beste form for rasjonering var magamålet. Eller som det het, før vi blev kastet inn i verdenskrigens storm, at Norge ikke hadde noen utenrikspolitikk.

Av og til kunde man være tilbøielig til å foreslå, at løven i det norske våben blev ombyttet med en struds.

Tidens Tegn nr. 187.

14 aug. 1937.

Augustmørke.

Ennu passer den gode rekla-meetiketten — Europas rolige hjørne — på oss og de andre nordiske land. Ennu oplever vi en høisommer i fredens hegn. Og ved sjø, på fjell og i skog nyter vinterlandets barn den korte nordiske sommerglede i regnbueskjæret fra en stigende konjunktur.

Utenfor denne idyll dirrer Europa i feber og viser et mørkt og makabert ansikt. I øst far-ves himmelen rød av gjenskjæ-ret fra mikadoens erobringstokt på det himmelske rikes sletter, i det store hellige Russland sitter morderen på tronen, Peter tsars ektefødte sønn, Stalin og svin-ger ikke bare knutten, men sver-det, og vender sitt blodfulle an-sikt mot øst, i syd stiger Cæsar Mussolinis romermaske frem som Middelhavslandenens fatale fremtidstegn, i Spania spilles storinkvisitorens drama i mo-derne opsetning, mens ildflam-mene truer med å slå over Py-reneene, hvor frihetens og skjønnhetens gamle land skjel-ver i den sosiale revolusjons fe-berhete, i Midt-Europa skaper vår tids Fredrik den store en kjempekaserne, hvis soldater tørster etter revisjon og ekspan-sjon — og å bringe en ny ko-rans evangelium utover en freds-lengtende verden. Bare i vest ved vårt eget gamle hav stiger det samme fredens bilde som hos oss, et folk, hvis sinn bølg-er i samme rytme som vårt, et folk med verdensproblemer, men hvis tradisjoner og idealer er i slekt med våre — det er England, sol-belyst — av demokratiet og de frie institusjoners kraft. Og dog — bak dette fredens ansikt han-ker også fryktens pulsslag for den kommende fare, det flammer i ammunisjonsovnene.

Hvorlengte skal vår nordiske idyll vare, spør vi hvergang vi vender tilbake fra det brutali-serte og balkaniserte Europa, hvorlengte vil det gå før ideolo-

giene tårner sammen og krever blod?

Det er snart et kvart sekel siden verdenskrigens første flammer steg mot himmelen, det trette og krigsherjede Europa har hanglet sig gjennom dette tidsspann fra krise til krise un-der Versaillesstraktatens ulykke-lige stjerne. Idag står en ny ge-nerasjon under fanene, de kjen-ner bare krig som historie, mens noen av dem allerede har for-søkt dens virkelighet på det afrikanske høideplatå og ved Madrids murer. To store ens-rettete og fast optømrede mili-tærstater anser ikke verdenskri-gen for slutt, de har begge skapt to systemer, som er Ver-sailles ektefødte barn og som idag føler sig så voksne at de brenner efter å styrte det gam-le gudebillede.

Det er til dette korspunkt i Europas historie, som Musso-lini allerede i 1926 proklamerte vilde falle mellom 1935 og 1940, vi nu synes å være kommet. Eller nærmer oss med raske skritt.

I disse dage stiger Mussolini i land på Sicilia og holder de største feltmanøvrer som er la-get i Italia, samtidig konsentre-res den franske hær i det syd-østlige Frankrike til de største fellesøvelser efter krigen, den britiske flåte er allerede i full krigsklar stand, i Tyskland fore-går store manøvrer både ved vest- og østgrensen, fra Lenin-grad suser militærtransportene i et rykende tempo østover.

Er det forspillet eller bare den samme farlige lek vi nu har oplevet hvert år når augustnet-tene setter inn over Europa — og markens grøde er samlet i hus? Der er mange tegn som tyder på at nettop denne høsten og vinteren vil bli den avgjø-rende for Europas fremtid. Det spanske drama må finne sin løs-ning med eller uten de store staters hjelp, et vinterfelttog til klarer ikke visse staters nerver. Av dette spørsmåls løsning av-henger i virkeligheten om det bærer mot fred eller krig. Re-visjonskravene vil lenkes til det-te spanske kompleks, det danner innledningen til en epoke som blir fylt av farefulle kamper, da mektige krefter vil søke å for-andre Europas ansikt. Historien har ikke tidligere vist at denne kamp er foregått ved fredens hånd. Det er Versaillesgenera-sjonens forbannelse som nu hjemsøker sønnene.

Og dog — i dette begynnende augustmørke som nu setter inn

en høisommer i fredens hegn. Og ved sjø, på fjell og i skog nyter vinterlandets barn den korte nordiske sommerglede i regnbueskjæret fra en stigende konjunktur.

Utenfor denne idyll dirrer Europa i feber og viser et mørkt og makabert ansikt. I øst farves himmelen rød av gjenskjæret fra mikadoens erobringstokt på det himmelske rikes sletter, i det store hellige Russland sitter morderen på tronen, Peter tsars ektefødte sønn, Stalin og svinger ikke bare knutten, men sverdet, og vender sitt blodfulle ansikt mot øst, i syd stiger Cæsar Mussolinis romermaske frem som Middelhavslandenes fatale fremtidstegn, i Spania spilles storinkvisitoren drama i moderne opsetning, mens ildflamene truer med å slå over Pyreneene, hvor frihetens og skjønnhetens gamle land skjelver i den sosiale revolusjons feberhete, i Midt-Europa skaper vår tids Fredrik den store en kjempekaserne, hvis soldater tørster etter revisjon og ekspansjon — og å bringe en ny korans evangelium utover en fredslengtende verden. Bare i vest ved vårt eget gamle hav stiger det samme fredens bilde som hos oss, et folk, hvis sinn bølgjer i samme rytme som vårt, et folk med verdensproblemer, men hvis tradisjoner og idealer er i slekt med våre — det er England, solbelyst — av demokratiet og de frie institusjoners kraft. Og dog — bak dette fredens ansikt banker også fryktens pulsslag for den kommende fare, det flammer i ammunisjonsovnene.

Hvorlengte skal vår nordiske idyll vare, spør vi hvergang vi vender tilbake fra det brutaliserte og balkaniserte Europa, hvorlengte vil det gå før ideolo-

tidsspann fra krise til krise under Versaillestraktatens ulykkelige stjerne. Idag står en ny generasjon under fanene, de kjenner bare krig som historie, mens noen av dem allerede har forsøkt dens virkelighet på det afrikanske høideplatå og ved Madrids murer. To store ensrettede og fast optømrede militærstater anser ikke verdenskri-gen for slutt, de har begge skapt to systemer, som er Versailles ektefødte barn og som idag føler sig så voksne at de brenner efter å styrte det gamle gudebillede.

Det er til dette korspunkt i Europas historie, som Mussolini allerede i 1926 proklamerte vilde falle mellom 1935 og 1940, vi nu synes å være kommet. Eller nærmer oss med raske skritt.

I disse dage stiger Mussolini i land på Sicilia og holder de største feltmanøvrer som er laget i Italia, samtidig konsentres den franske hær i det sydøstlige Frankrike til de største fellesøvelser efter krigen, den britiske flåte er allerede i full krigsklar stand, i Tyskland foregår store manøvrer både ved vest- og østgrensen, fra Leningrad suser militærtransportene i et rykende tempo østover.

Er det forspillet eller bare den samme farlige lek vi nu har oplevet hvert år når augustnetene setter inn over Europa — og markens grøde er samlet i hus? Der er mange tegn som tyder på at nettopp denne høsten og vinteren vil bli den avgjørende for Europas fremtid. Det spanske drama må finne sin løsning med eller uten de store staters hjelp, et vinterfelttog til klarer ikke visse staters nerver. Av dette spørsmåls løsning avhenger i virkeligheten om det bærer mot fred eller krig. Revisjonskravene vil lenkes til dette spanske kompleks, det danner innledningen til en epoke som blir fylt av farefulle kamper, da mektige krefter vil søke å forandre Europas ansikt. Historien har ikke tidligere vist at denne kamp er foregått ved fredens hånd. Det er Versaillesgenerasjonens forbannelse som nu hjemsøker sønnene.

Og dog — i dette begynnende augustmørke som nu setter inn over Europa er der også mektige krefter som arbeider for fredens bevarelse, regenerative makter som med stigende styrke griper menneskesinnene og hjertene. Er det for dåraktig å tro at disse krefter en dag vil bli så altbeseirende at de overvinner den demoniske nasjonalismen, som nu holder Europa i sin skjelvende feberhete?

Tidens Tegn nr. 62
15 Mars 1938

Kompromiss.

en forsvarsordning kan bygge på
tilslutning fra befolkningens
samtlige lag.

Det er i høi grad beklagelig, at det ikke har vært mulig å opnå et kompromiss i regjeringssaken uten ved å opgi forslaget om en forlengelse av våbenøvelsene, skjønt det naturligvis er litt av en trøst, at vi til gjengjeld får fellesøvelser og befalsøvelser. Når vi allikevel tror, at dette kompromiss for øieblikket er bedre enn en ministerkrise, så er det av hensyn til forsvarets fremtid. En krise nu hadde vært ensbetydende med, at de påbegynte forsvarsforhandlinger var gått i stykker. Og så lenge de varer er det iallfall et håp om, at vi kan komme til en samling om forsvarsspørsmålet, som kan koble det ut av partipolitikken.

Regjeringens motstand mot de forlengede våbenøvelser — eller rettere sagt mot at øvelsene blir så lange som den nye forsvarsordning forutsetter — er ganske vist intet godt varsel. Men vi kan ikke lukke øinene for den utvikling, som har funnet sted i arbeiderpartiet og som kan tenkes å fortsette på grunn av stillingen i de andre nordiske land. I Sverige er forsvarssaken nu ophørt å være et partispørsmål og Per Alb. Hanssons regjering bestreber sig øiensynlig på å øve innflytelse på de andre nordiske regjeringer. Finnland, som står sterkt i militær henseende, har nettop fått en regjering, hvor fem sosialister rykker inn. Stauning lever øiensynlig under forvandlingens lov; — i sine siste uttalelser går han inn for nordiske forsvarsforhandlinger. Så parallelle som regjeringssforholdene nu er blitt over hele Norden, er det sannsynlig at en felles opfatning av forsvarsspørsmålet også vil bane sig vei. Det er dette som gir oss håp om å finne en løsning, hvorefter alle partier gikk med på en styrkelse av nøytralitetsvernet.

En slik løsning vilde utviklesomt — iallfall til å begynne med — bli svakere enn en, som for eksempel var gjennomført av høire alene. Men allikevel skulde vi tro, at den vilde føre oss lengere frem enn et forslag, som fikk arbeiderpartiet til forbitrede motstandere. Det betyr noe — ikke minst for forsvarsspørsmålet og for hærens moral — at

"Arbeiderbladet" nr. 38
15 feb. 1937.

Ansvarsløs og landsskadelig.

De hjemlige militarister har, så langt deres innflytelse har rukket, bare gjort landet skam og skade. Den hysteriske agitasjon som de til forskjellige tider har satt i gang, har utelukkende bidratt til å skape forvirring og vrøvl. Norsk militærstell har vært dyrt og dårlig. Ansvaret faller tilbake på de militære grønlendere som har hatt sin vesentlige basis innen høire og den fascistpregede fløy i bondepartiet.

Nu er det Nord-Norge som skal tjene som påskudd til nye sabelraslinger. Det er forsvarsløst, forteller de militaristiske spekulanter og handelsreisende og deres presse. Jaså det er altså resultatet av den militærpolitikk som er drevet. Så planløs og lite effektiv har den vært. Hva har man så å sette op?

Militære eller sosiale rustninger? Det må bli en av delene. Vi greier ikke begge. Et eventuelt militært forsvar av vår vidstrakte kyst, nordpå som ellers landet, overstiger vår evne, selv om vi samler oss bare om denne ene oppgave. Det som det kan bli tale om, er et så vidt mulig effektivt kystopsyn — i en ny krig som under verdenskrigen. Men det er et annet spørsmål som her melder sig med langt større styrke for Nord-Norges vedkommende, og det er landsdelens matforsyning.

Vi må i krigstilfelle regne med en blokade langt mer omfattende og hensynsløs enn i årene 1914—18. Da spørs det om forbindelseslinjen med Nord-Norge, om Nordlandsbanen og om riksveien til Finnmark. Det er spørsmål av langt større betydning enn de rent militære foranstaltninger. Kolonisering er likeledes av den største betydning, ikke bare økonomisk, men også fra et forsvarssynspunkt. Det trenges bedre kolonier, internater og kommunikasjoner. Særlig i Finnmark. Denne «avkrok», som Gunnar Knudsen kalte den, er blitt forsømt. Og det har straffet sig.

Det fascistiske Fedrelandslaget har nylig hatt et par chauvinistiske skrålhalser opover til de nordlige landsdeler. De har fått i oppdrag å skape nervøsitet og hisse til nye militærbevilgninger. I et slikt tilfelle kan restene av det Quislingske nazistpartiet heller ikke stå tilbake. De roper omkamp med konkurrentene og rivalene i Fedrelandslaget. Og høire får det travelt. Det tuter med de øvrige ulver. For det værder bytte. Ikke for folket eller landet, men for høire.

Nu skal spionasjeaffæren oppe i Finnmark anvendes som et nytt agi-

IDAG

Også Norge har fått sin spionaffære. Men det er intet nytt under solen. De russiske sagfilere gjorde i sin tid forholdene utrygge og stemningen dyster. Men nå er det sagt tydelig fra, og hender det noe, så vet man hvor ansvaret ligger.

Samtidig bringer «Aftenposten» et bilde av Galhøpiggen. Det engelske forsvarsbudgett vil, omsatt i tusenkronesedler lagt på hveandre, stige noen alen over de høyeste bjerg.

I forhold til denne gigantiske søile vil hele det norske statsbudgett fortone sig som en liten knause, noe i retning av Ola Nar.

Men det norske statsbudgett er som bekjent altfor stort. «Aftenposten» partifeller har brukt all sin flid og evne til å bevise det. Men i sin opprustningsagitasjon tar de sikte på Galhøpiggen.

langt deres innflytelse har rukket, bare gjort landet skam og skade. Den hysteriske agitasjon som de til forskjellige tider har satt i gang, har utelukkende bidratt til å skape forvirring og vrøvl. Norsk militærstell har vært dyrt og dårlig. Ansvarer faller tilbake på de militære grønlendere som har hatt sin vesentlige basis innen høire og den fascistpregede fløi i bondepartiet.

Nu er det Nord-Norge som skal tjene som påskudd til nye sabelraslinger. Det er forsvarsløst, forteller de militaristiske spekulanter og handelsreisende og deres presse. Jaså det er altså resultatet av den militærpolitikk som er drevet. Så planløs og lite effektiv har den vært. Hva har man så å sette op?

Militære eller sosiale rustninger? Det må bli en av delene. Vi greier ikke begge. Et eventuelt militært forsvar av vår vidstrakte kyst, nord-på som ellers landet, overstiger vår evne, selv om vi samler oss bare om denne ene opgave. Det som det kan bli tale om, er et så vidt mulig effektivt kystopsyn — i en ny krig som under verdenskrigen. Men det er et annet spørsmål som her melder sig med langt større styrke for Nord-Norges vedkommende, og det er landsdelens matforsyning.

Vi må i krigstilfelle regne med en blokade langt mer omfattende og hensynsløs enn i årene 1914—18. Da spør det om forbindelseslinjen med Nord-Norge, om Nordlandsbanen og om riksveien til Finnmark. Det er spørsmål av langt større betydning enn de rent militære foranstaltninger. Kolonisering er likeledes av den største betydning, ikke bare økonomisk, men også fra et forsvarssynspunkt. Det trenges bedre kuller, internater og kommunikasjoner. Særlig i Finnmark. Denne «avkrok», som Gunnar Knudsen kalte den, er blitt forsømt. Og det har straffet sig.

Det fascistiske Fedrelandslaget har nylig hatt et par chauvinistiske skrålhalser opover til de nordlige landsdeler. De har fått i oppdrag å skape nervøsitet og hisse til nye militærbevilgninger. I et slikt tilfelle kan restene av det Quislingske nazistpartiet heller ikke stå tilbake. De roper omkamp med konkurrentene og rivalene i Fedrelandslaget. Og høire får det travelt. Det tuter med de øvrige ulver. For det værder bytte. Ikke for folket eller landet, men for høire.

Nu skal spionasjeaffæren oppe i Finnmark anvendes som et nytt agitasjonsnummer. Denne sak bør undersøkes og klarlegges. Det er politiets og domstolenes sak. Men det er imens ingen grunn til å miste sitt sunde omdømme og sin naturlige likevekt. Dertil er spionasje dessverre en altfor almindelig foreteelse i våre dager. Man har lenge hatt det travelt med noen mystiske fly. Også den affære skulde brukes til samme formål: å fremkalle en panikkstemning, slik at millionene til militaristiske forholdsregler skulde rulle så meget lettere.

En slik agitasjonsmetode må brennemerkes som ansvarsløs og landskadelig og som en fare for vår sikkerhet og fremtid.

av Ola Nar.

Men det norske statsbudgett er som bekjent altfor stort. «Aftenposten» partifeller har brukt all sin flid og evne til å bevise det. Men i sin opprustningsagitasjon tar de sikte på Galhøpiggen.

4
Aftenposten nr. 638
18 Des 1936.

Nord-Norges stilling i en mulig ny krig.

Det svenske «Sjöofficerssällskapet» holdt forleden et møte i Stockholm, hvor blandt andre forsvarsministeren og en rekke høitstående officerer av hær og marine var tilstede. På dette møte holdt marinekaptein S. Hermelin et foredrag om «Upprustningen till sjøs». Foredragsholderen nevnte blandt annet at i en mulig ny krig gjaldt det for Finland først og fremst å opprettholde sjøforbindelsene vestover til Sverige. Da Danmark i en fremtidig krig ikke får tillatelse til å sperre beltene vil dette land få sjøkrigsoperasjoner like inn ved sine kyster og for Norges vedkommende kan en ubåtflåte, som har stasjon ved Ishavskysten ikke bare blokere hele Norge, men hele Skandinavien. Kaptein Hermelin anførte at dette forhold var så alvorlig at hele det svenske folk måtte være opmerksom på det.

"Tiden Tegn", nr. 169
24 juli 1936.

Norsk-svensk forsvar.

Det store svenske flåtebesøk i Norge hadde ingen politisk karakter; — det tilsiktet, som admiral Tamm uttalte i vårt blad, å skape personlige forbindelser og vennskap mellom norske og svenske sjøoffiserer. Men selvfølgelig hadde reisen ikke bare et selskaperlig formål. Det må være tillatt å opfatte den som en tilkjennegivelse av, at Sverige på sin side er villig til å drøfte mulighetene for et nærmere samarbeid i tilfelle av en europeisk krig.

Et slikt samarbeid er bare tenkelig, hvor det gjelder å verge begge lands nøytralitet, men der råder idag både i Norge og Sverige enstemmighet om, at vår viktigste utenrikspolitiske oppgave må være å oprettholde nøytraliteten, hvis krigen kommer. Det er heller ingen uenighet om, at vår skjebne er knyttet uløselig sammen, som to siameiske tvillingers, og at en krig mellom folkene på den skandinaviske halvøi herefter aldrig vil kunne tenkes. De strategiske, de politiske og de rent menneskelige betingelser for et samarbeid er følgelig tilstede; — det gjelder bare, at Norge ikke går til samarbeidet som en betler, for å opnå beskyttelse av den sterkere part, men at vi kan yde vår innsats til lønningen av den felles oppgave. Et nøytralitetsforbund, som bare øket Sveriges risiko, vilde ikke ha noen interesse for dette land og være ydmygende for oss. Kan vi ikke — eller vil vi ikke — yde vårt selvstendige bidrag til forsvaret av den skandinaviske halvøi er alle planer om et norsk-svensk samarbeid dødfødte.

Under diskusjonen om forsvaret har vi alltid hevdet, at oppgaven først og fremst måtte være å gjenreise marinen samt å styrke luftforsvaret ved oprettelse av et selvstendig flyvevåben, og begge disse oppgaver kommer i første rekke, hvor det gjelder å sikre den skandinaviske halvøs nøytralitet. Det er ikke nødvendig i denne forbindelse å gjenopta den gamle

strid om, hvorvidt hæren eller flåten bør utgjøre tyngdepunktet i vårt forsvar; — heller ikke er det nødvendig å slåss om, hvorvidt armeen eller marinen har lidt mest i de senere år. Det er nok å gjøre oppmerksom på, at det krever lengere tid å gjenreise marinen og at arbeidet derfor må begynne der. Vi bør nu hurtigst mulig bli klar over, hvilke fartøistyper vi skal samle oss om og hvor mange vi har råd til å bygge. Og derefter bør vi bygge dem. Det ligger i sakens natur, at den norske flåte aldri kan bli så sterk som den svenske. Men med våre utpregede anlegg som sjøfarende nasjon skulde vi ha alle betingelser for å grunnlegge en flåte, som kunde tillate oss å samarbeide med Sverige på slike vilkår, at vi kan delta i arbeidet som en selvstendig og likeberettiget part.

Aftenposten nr. 155
25 Mars 1936.

Forsvarsspørsmålet ut av partipolitikken?

ingen prinsipiell uenighet, «bare» spørsmål om hvad man vil ofre.

Regjeringen villig til visse bedringer for marinen, hvis fritrekningen avvikles i to etapper.

den videre debatt i formiddags- hadde bl. a.

Hundseid (b.), Telemark,

Han fremholdt at det er ikke å bevilge penger til øvelser og ma-; det er bare en side ved for- et. Den annen side er at hele vårt dsliv utbygges. Øvelsene hjelper

stendig sløffning alle- gen er, oplyste han, svaret beholde disse mener at marinen be- vil derved bli stillet- ler til disposisjon u-båtenes motorer, bedringer. For øv- riksministeren at størst viktighet for- nen blev styrket.

Han erklærte de ikke fant nogen gi- bendelsene fra 72

Th. Mowinck minnet om den litiske situasjon i pleblikk fryktet kr gang avverget, m- Ingen vet hvorlede situasjon nu vil u- varslene er så alv- forbyrdelse mot la- syn til dem, og tre- ger som er uomg- for å verne vår n- dringer forteller W- han i 1914 i et b- Belgiens nøytralitet

NO
s bruddplog.
emmer. Vals
ture til
mekompanet. Mars-
mars kl. 14.
ved det kgl. slott

Program for 2. divisjons musikkorps

ikke, hvis vi ikke kan utholde en blo- kade. Når det gjelder denne side av forsvaret står vi idag sterkere enn før.

Taleren fremholdt for øvrig at vi må gjenreise forsvarsviljen i vårt folk; for den er gjenreist, får vi heller ikke gjenreist forsvaret. Der er forresten skjedd en strømending i vort folk nn, når det gjelder holdningen til forsva- ret, og det er langt viktigere enn be- vilgning av nogen millioner mer eller mindre.

Taleren hilste med glede ophevelsen av fritrekningen, og anså det som et fremskritt at bevilgningen til utdan- nelse av befal var øket. Bondepartiet vilde videre gå med på utvidelsen av øvelsestiden, hvis Regjeringen kunde finne dekning for de 600.000 kr. som det vilde koste.

Forsvarsministeren, statsråd Torp

— fremholdt at regjeringens og Ar- beiderpartiets linje, når det gjaldt for- svaret, var kjent. Vårt land vilde stått vel så bra som det gjør idag, sa stats- råden, — hvis vår linje var blitt fulgt. Jeg vil advare mot illusionen om en krigsarmé og en krigsflåte. Forutset- ningen er nemlig ikke tilstede for vårt vedkommende.

Statsråden erklærte tilslutt at han kunde gå med på ophevelsen av lodd- trekningen, men av militærtekniske grunner foreslo han at den blev gjen- nemført på to år.

Forslaget om utvidelse av øvelse- tiden til 84 dager kunde statsråden ikke gå med på.

Sven Nilssen (h.), Stavanger,

trodde at den tid vilde komme, da alle nordmenn vilde stå samlet om for- svaret. Den kursending man trodde å kunne merke hos Arbeiderpartiet, var bemerkelsesverdig. Men da proposisjo- nen kom, viste det sig at omvendelsen ikke stakk dypt.

Ved hærordningen av 1935 gikk vi ned til det absolutte minimum av hvad som kunde være forsvarlig. Men vi har ikke opprettholdt forutsetningen for ordningen av 1935.

Situasjonen er den, at vi makter ikke engang å sette op det første oppbud av vårt forsvar til vern om rikets nøytra- litet. Vi mangler både våben og utstyr. Så ynkelig står det til. Det er ikke hyggelig å si det, men det må allikevel sies så høit at folket hører det. Vi kun- de — hvis viljen hadde været god — brukt endel av våre krisemillioner til anskaffelse av det meste av det mate- riell vi mangler. Det kan produseres innen landets grenser. Vi kan ikke la det drive lenger på denne måte, og det vilde være en skam for Stortinget om

det ikke gikk med på de beskjedne be- vilgninger som her er foreslått. I Dan- mark, hvor man er ganske anderledes rustet enn vi her i landet, er der frem- satt forslag om et lån på 20 millioner kr. til anskaffelse av det man mest savner. De borgerlige partier hos oss burde samstemmig ha gått inn for et lignende forslag.

Utenriksministeren talte for nogen dager siden om at måtte drive en aktiv fredspolitik. Men hvad er en aktiv fredspolitik idag? Det er å holde et forsvar som er så sterkt at ingen finner det lønnsomt å krenke vår nøytralitet. Det finnes ikke et eneste menneske i landet, som ikke ønsker at vi skal leve i fred, men isolert avrustning idag er ikke praktisk politikk. Vi kan ikke sette muligheten av en europeisk krig ut av betraktning, men hvis denne ulykke skulde komme, — hvorledes skal vi så denne gang klare oss gjennom den. Jo, — bare ved at vi har et forsvar som er så sterkt, at vi ikke innbyr til angrep.

Og vi kan holde et forsvar, som kan gjøre det ulønnsomt for en hvilken som helst makt å angripe vårt land. Våre naturlige forhold ligger slik til rette at vi kan klare det. Det er Stortinget som er ansvarlig for at landet idag ligger vergeløst, — ikke bare Arbeiderpartiets representanter, men også de borgerlige partier, som bevisst eller ubevisst har latt sig påvirke av Arbeiderpartiets agi- tasjon. Hvad nytter det om Stortinget bevilger millioner og atter millioner til kriseforanstaltninger og mange andre ting, hvis det ikke først og fremst sør- ger for landets sikkerhet. Det er nok så, at vi kan ikke leve av frihet og selv- stendighet, men begge deler er betin- gelsen for materiell og kulturell frem- gang, og setter vi nogen pris på disse goder, får vi også påta oss de ofre som er nødvendige for å forsvare dem.

Sollie (h.), Horten,

påpekte det misforhold der var mellom statsbudgettets henimot 500 millioner og forsvarsbudgettenes beskjedne beløp. Bondepartiet og Arbeiderpartiet øser ut penger til alle mulige for- mål, men hevder allikevel at de ikke har råd til å bevilge til en smule gjenreisning av vårt forsvar. Av Bondepartiet kunde man ærlig talt ha ventet noget annet. Man kunde ha ventet at det vilde være med på å be- vilge det som trenges til våben og ut- rustning for våre soldater. Vi mangler idag det nødvendige, og der vil reise sig et skrik fra landsende til landsende den dag vi må sende vår ungdom ut uten våben og den utrustning som trenges.

Det er sørgelig at de borgerlige par- tier ikke har kunnet samle sig om en effektiv krisebevilgning til forsvaret, slik at det i løpet av noen år tilnær- melsesvis kunde bringes på fote igjen. Skulde vi idag komme op i en situasjon som den vi hadde i 1914, kan vi ikke klare oss. Da har vi ingen hær og flåte som kan holde oss utenfor krigen og hindre at vårt fedreland underkues. Vi har maktet det hittil, og vi kan også makte det i fremtiden, hvis vi har vil- jen til det.

Det er sagt at forsvaret er uproduk- tivt. Er dette så helt sikkert, — kan det ikke utnyttes i produksjonens tje- neste? Enkelte av Nord-Norges repre- sentanter har uttalt sig mot bevilgnin- gene til forsvaret, mens våre fiskere roper på marinenes assistanse i kampen mot trålerne. Hadde vi hatt flere mari- nefartøier, kunde vi holdt et så pass effektivt opsyn at trålerne var blitt for- siktigere, vi kunde utvilsomt også ha undgått enkelte av de hensynsløse op- bringelser av norske fangstskuter, som har funnet sted fra russisk side.

En svensk officer skrev for nogen år siden at hvis Norge ikke tok skjeden

i en annen hånd, vilde den dag ikke være fjern da vårt orlogsflagg var for- svunnet fra havet. Det var bitre ord å høre fra en utlending, men det bitreste var at de medfører sannhet.

Jeg går ut fra at Høires represen- tanter i militærkomiteen tar op sine dissenser, og

ialfall skal vi få konstatert hvilke representanter det er som ikke vil være med på å bevilge de 60.000 som trenges for å reparere de sprukne motorhalsen i våre undervannsbåter. Man kan når som helst være utsatt for en ulykke med disse motorer, en ulykke som kan føre til tap av menneskeliv, og vi vil få konstatert hvem det er som vil løpe denne ri- siko for de 60.000 kroner skyld.

Alfons Johansen (a.), Nordland,

mente at det var flagget og ikke kano- nene som holdt oss utenfor verdenskrig- gen. For øvrig fremholdt han at vi måtte holde hodet klart, og ikke inn- bilde oss at vi kan holde landet utenfor en krig ved hjelp av det forsvar vi kan skaffe oss.

Hambro (h.), Oslo,

fremholdt at forsvarsministerens kabi- nettsspørsmål — som han gikk ut fra hele Regjeringen stod bak — var av en temmelig eiendommelig art. Han går med på ophevelse av fritrekningen, idet han anbefaler at sløfningen av tekni- ske grunner skjer i to etapper, men han motsetter sig bestemt at øvelsestiden økes fra 72 til 84 dager, til tross for at dette bare koster 500.000 kr. Taleren vilde spørre forsvarsministeren, om det var så at han vilde akseptere en økning av øvelsestiden, hvis man sparte penger ved å gjennomføre fritrekningen i 2 etapper, eller — spurte taleren — er begrunnelsen for motstanden mot ut- videde øvelser

den helt politiske at Regjeringen finner at det er et brudd på dens program og dens politiske forutset- ninger at våbensøvelsene forlenges. Det vil være av stor interesse å få dette spørsmål klarlagt.

Hr. Hundseid erklærte, at hans stil- ling var avhengig av hvorledes Regje- ringen stilte sig til spørsmålet om dek- ning av de utgifter som en økning av øvelsene vil kreve. Jeg går da ut fra — sa taleren — at det man kaller krise- forliket medfører, at Bondepartiet ikke vil være med på nogen forandring i budgettet som Regjeringen gjør kabi- nettsspørsmål på. Det er interessant å få dette konstatert.

Bondepartiet har til stadighet for- sikret oss om sin glødende kjærlighet til forsvaret. Denne kjærlighet var no- get av det bærende hos ungdommen utover bygdene, har det forkynt.

Når jeg hører disse forsikringer må jeg tenke på en liter episode som inn- traff under kommunistopptøiene i Shang- hai. Den engelske admiral fikk en dag beskjed om at de kinesiske boy-er hos de europeiske familier skulde forgifte sine herskaper når kommunistene had- de gjennomført sine planer. Den en- gelske admiral spurte sin boy om han hadde tenkt å forgifte ham og admi- ralinnen. Nei, sa boyen, det kunde jeg ikke gjøre, jeg elsker både admiralen og admiralinnen. Derfor hadde jeg bedt en av mine venner om å gjøre det.

I diplomatiske kretser er det ikke ualmindelig å gå frem på den måte, og det later til at Bondepartiets ledelse har lært av de orientalske metoder for diplomati.

En av Arbeiderpartiets talere sa, at Arbeiderpartiet vilde ha ro omkring forsvaret. Det er meget sannsynlig og forståelig. Man vil ha ro for at ledel- sen skal komme nogenlunde på linje med sine partifeller i Sverige og Dan- mark i dette spørsmål. Men det er ikke Høire og Venstre som har skapt uroen omkring forsvaret, det er den kritiske situasjon i verden som er årsak til uroen, det er det faktum at et lite land under serier av traktatbrudd er blitt angrepet, det skal undervinges, og for- modentlig også ofres av stormaktene.

Riktignok vil ikke stormaktene krig, hvis den kan undgås, og de- res vilje mot å gå i krig er så stor, at den kollektive sikkerhet ikke vel- er meget, hvis det er en liten

stat som må ofres for å hindre at branden brer sig.

Det er den slags ting som har skapt uro, og hertil kommer at vi ikke har opfylt vår hærordning, at vi mangler de nødvendige hjelpemidler. Vi mangler klær og vi mangler ammuni- sjon. Ingen kan bestride at det er denne forsamlings som er ansvarlig for dette. Det interesserer mig ikke å fordele denne skyld, men at vi samler oss for å forebygge at skylden skal føre til skjebnesvangre resultater.

Jeg er selvsagt enig i at en bevilg- ning på et par millioner til luftvernet ikke endrer vår forsvarspolitiske stil- ling, men det er da et første skritt, og når vi ikke er gått lenger så er det i erkjennelsen av at det vilde være helt umulig å få bevilget de 30 millioner som trenges.

Vi kan ikke få alt på engang og derfor foreslår vi en bevilgning til det som det haster mest med, det luftvernmateriell som vi må be- stille i utlandet, og som vi ikke kan få i det øieblikk krigen er brutt ut.

Det sier sig selv at de små nordiske stater kan ikke ruste for å føre en krig. Men de må ruste, og de bør gjøre dette i samhold, i den grad det er nødvendig for at de ikke ved å ligge ubeskyttet, skal bli krigskuesplass i samme øieblikk konflikten bryter løs.

Det har været syndet mot forsvaret i vårt land. Det er sagt at Høire vil slå politisk mynt på forsvarssaken, men det må vel innrømmes at det her i lan- det aldri har været god valgpolitikk å mane folk til å ofre. Alt hvad vi har fått av politisk art i de siste mer enn hundre år, har vi fått billig, — billi- gere enn noget annet folk i Europa, og det synes som om vi har tatt skade av det.

Hr. Hundseid sa at det var forsvars- viljen det kom an på. Jeg synes ikke den forsvarsvilje som talte gjennom ham var uhyre imponerende. Han talte om betydningen av selvforsyning under en krigssituasjon, og det er sikkert at selvforsyningen er viktig. Men man kan ikke forsvare sig mot et overfall ved å utvide sitt dyrkede areal, og man kan heller ikke forsvare sig vel hjelp av sukkeroer eller gulerøtter.

Jeg håber der forsåvidt forsvarsspør- smålet angår, skjer en forandring med hr. Hundseid innenfra, for hvis den politiske mynt han søkte å prege idag skal gi det samlede uttrykk for hans og hans partis evner hvad gehalt, lodig- het og edelhet angår, da synes jeg det ser litt ilde ut.

Utenriksminister Koht

fremholdt at det lønnet sig lite å svare på de spørsmål som var stillet til Re- gjeringen om hvorledes den vilde op- trede i den ene eller den annen tenkte situasjon. Man får vente til situasjo- nene forligger og ta dem efter hvert som de melder sig. Til hr. Kobro op- lyste utenriksministeren, at Forsvars- departementet stadig var blitt og blev holdt a jour med den utenrikspolitiske utvikling og med enhver begivenhet som kunde medføre krigsfare.

Det er sagt her, uttalte utenriksmi- nisteren, at den beste fredspolitik er å forberede sig på krigen. Dette har man hørt gjennom uendelige tider, men jeg tror man må komme frem til en annen oppfatning. Vil man ha fred må man forberede freden. Jeg er enig i at det ikke nytter å rope på nøytralitet. Det som trenges for et hvert land er en klok og forutseende utenriksledelse, og jeg håber at vi her i landet aldri får en utenriksledelse som lettsindig leker sig med tanken om en krig.

Ved siden av denne utenriks- politikk må vi ha et forsvar og det må være slik ordnet at det passer for den fredspolitikk man vil drive. Det skal være et nøytralitetsvern og intet mer. Vi er alle enige i dette, og vi kan forsåvidt holde forsvars- spørsmålet utenfor partistriden.

Utenriksministeren som jo er fun- gerende statsminister, kom derefter inn på spørsmålet om sløfningen av fri- trekningen og utvidelsen av øvelsene. Han påpekte at dersom man ophevet fritrekningen i to etapper, vilde man spare 300.000 kr. i forhold til det man har regnet med som følge av en full-

et. Han fremholdt at det
 å bevilge penger til øvelser
 iell; det er bare en side ve
 ret. Den annen side er at hele
 arbeidsliv utbygges. Øvelsene hje

stendig sløfning allerede i år. Regjeringen er, oplyste han, villig til å la forsvaret beholde disse 300.000 kr. og den mener at marinen bør få pengene. Det vil derved bli stillet de nødvendige midler til disposisjon til reparasjon av u-båtenes motorer, og til andre forbedringer. For øvrig erklærte utenriksministeren at han anså det av størst viktighet for forsvaret at marinen blev styrket.

Han erklærte derimot at Regjeringen ikke fant nogen grunn til å utvide våbenøvelsene fra 72 til 84 dager.

Th. Mowinckel (h.), Bergen,

minnet om den spente utenrikspolitiske situasjon i 1911, da man hvert øieblikk fryktet krig. Krigen blev den gang avverget, men den kom i 1914. Ingen vet hvorledes den internasjonale situasjon nu vil utvikle sig, men advarslene er så alvorlige, at det er en forbrydelse mot landet ikke å ta hensyn til dem, og treffe de foranstaltninger som er uomgjengelig nødvendige for å verne vår nøytralitet. I sine erindringer forteller Winston Churchill at han i 1914 i et brev uttalte, at hvis Belgies nøytralitet blev krenket vilde man komme det til hjelp, men betingelsen var at den belgiske hær blev mobilisert. Han uttalte også at den engelske utenriksminister vilde tilby Danmark og Nederland samme garanti, på betingelse av at det selv gjorde sitt ytterste.

Situasjonen er nok også idag den, at det er på betingelse av at et lite land presterer sitt ytterste, at det kan gjøre sig håb om en håndsrekning hvis det blir utsatt for angrep. Og situasjonen er av den art nu, at vi må treffe slike foranstaltninger at vi ikke er ganske hjelpeløse. Vi må skaffe oss det materiell vi trenger fra utlandet og som vi ikke kan undvære, og så får vi etterhvert oparbeidet det vi kan lage her hjemme.

Bondepartiets fører har påpekt at vi er så meget mer selvhjulpne idag enn vi var i 1914. Det er riktig, men det er til liten nytte, hvis vi ikke kan oprettholde vår nøytralitet. Forsvaret og selvforsyningen må gå hånd i hånd. Det er beklagelig at ett av de borgerlige partier ikke vil vise lojalitet mot den forsvarsvilje som eksisterer innen befolkningen idag. Det kan rettes tunge bebreidelser mot det, og den dag vil komme da det får høre det av sine velgere.

Joh. Ludw. Mowinckel (v.), Bergen,

glædet sig over at utenriksministeren hadde sagt at vi måtte ha et forsvar som var tilstrekkelig til å verne vår nøytralitet. Idag har vi ikke, sa taleren, hørt noget om et politivakthold,

men om et nøytralitetsvern, og hovedsaken for mig er at utenriksministeren har dette syn på forsvarsspørsmålet. Utenriksministeren sa, at man kunde ta forsvarssaken ut av partipolitikken. Det var en gledelig uttalelse. Det viser sig at det dreier sig ikke lenger om en forskjell i prinsipper, men om en gradsfor skjell.

Vi kan ikke holde et forsvar som i sig selv er tilstrekkelig sterkt til å holde oss utenfor en europeisk krig. Det vi kan formå, er å skape et forsvar som er så sterkt at det tilfredsstiller de forventninger som internasjonalt stilles til oss når det gjelder et brukelig nøytralitetsvern. Der er visse minimumskrav som må tilgodesees, og dem skulde vi tilgodesee ved å gjennomføre vår nye forsvarsordning.

Taleren fant det meget betydnings-

fullt det som i den siste tid hadde skjedd i London. Det er derigjennem presisert at Spania, Schweiz og de nordiske land forbeholder sig rett til å være nøytrale i en storkonflikt, og dette er av større betydning enn en hvilken som helst styrkelse av vårt forsvar.

Taleren advarte mot at man talte hånlige mot luftpakten, og han gjendrev også indignert uttalelsene om at han skulde ha ytret sig hånlige om den private luftvernssamling i Oslo. Hvorfor skal det være så meget fanteri og ustannhet i politikkens utbrøt han. Det jeg har sagt om denne innsamling er, at den er uklok. Den luftpakt jeg har nevnt skal ikke slutes mellom de nordiske land, men mellom de nordiske land på den ene side og stormaktene på den annen. Den skal gjelde våre store åpne byer, og skulde det vise sig at de militære foranstaltninger vi har truffet for å beskytte disse byer, hindrer en slikt pakt, så vilde jeg ofre de anlegg vi har.

Et kompromis?

Taleren kom til slutt inn på utenriksministerens uttalelse om at Regjeringen var villig til å la forsvaret beholde de penger som spartes ved en avvikling av fritrekkningen i to etapper. Han mente at der måtte være grunn til en drøftelse i sin almindelighet om anvendelsen av de 1.5 mill. kroner som fritrekkningens avskaffelse vil øke utgiftene med. Man må kunde diskutere hvorledes disse penger best kan anvendes. Det kan f. eks. være riktig å øke øvelsene for enkelte spesialvåben. Man skal ikke sette tingene på spissen når man gjennom den forsonlige tale som utenriksministeren har holdt idag, er nådd så langt som vi er nådd, sluttet taleren.

Ørbæk (h.), Aust-Agder,

— fremholdt, at når Høire har fremsatt forslag om en økning av forsvarsbudgett på bare 2 millioner kroner, så var det i et svakt håb om at man ialfall kunde gå med på dette beskjedne beløp.

Kobro (v.), Tromsø,

presiserte at det var meningen at den nye hærordning skulde gjennomføres så snart som mulig; det var militærkomiteens forutsetning at denne skulde gjennomføres i løpet av 3 år.

Sven Nilsen (h.), Stavanger,

vilde hilse med glede ethvert skritt i retning av fredsarbeide, voldgiftstraktater m. v. Men hvis nu disse traktater allikevel ikke holder, hvad så? Der er ikke tvil om at det eneste som hjelper er å holde et forsvar såpas sterkt at det ikke lønner sig å angripe oss.

Oksvik (a.), Møre,

fremholdt at arbeiderbevegelsen er klar over at det under de nuværende forhold ikke er opportunt å gå inn for den nakne avvæbning. Og når vi erkjenner det, så er det fordi vi ser på tingene realpolitisk. Arbeiderpartiet har ikke gått inn for ophevelse av fritrekkningen, men der er ingen grunn til å føre kamp mot dette forslag.

Den videre behandling av budgettet fortsetter torsdag ettermiddag kl. 17.